

ПРОЕКТ "ESL PREVENTERS"
БРОЈ НА ДОГОВОР: 2020-1-МК01-КА201-077898
ИНТЕЛЕКТУАЛЕН АУТПУТ 02

ПРИРАЧНИК

ЗА
ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА МОНИТОРИНГ
СИСТЕМ ЗА СЛЕДЕЊЕ НА РАНО
НАПУШТАЊЕ НА УЧИЛИШТЕТО ВО
ОСНОВНИ УЧИЛИШТА

Содржина

1. ГЛАВА I - Внатрешна административна организација за формирање на МССРНУ во основните училишта	4
1.1. Вовед	4
1.3. Училишно советување	4
1.3.1. Кои се целите на Училишното советување и активностите на советникот-наставник?.....	7
1.3.2. Карактеристики на училишното советување: (Шмиц).....	7
1.4. Знаци	9
1.5. Чекори	12
1.6. Училишна адаптација - изведба	13
1.7. Ментално или емоционално прилагодување и секојдневниот живот	14
1.8. Социјално прилагодување	15
1.9. Самоперцепција	15
• перцепција на меѓучовечките односи (на пр., односи со наставниците и родителите).....	16
• општа перцепција за себе и самопочит.....	16
1.10. Проблематично однесување	16
1.11. Едукативен третман и поддршка дома	16
1.12. Училишни перформанси кај дете со дислексија	17
1.13. Емоции и мисли доживевани од дете со дислексија	17
1.14. Улогата на развивање социјални вештини	18
1.15. Ефектот на предрасудите-стереотипите	19
1.16. Како да им помогнете на децата да се ослободат од лошите емоции	19
1.17. ДИСЛЕКСИЈА	20
1.18. РЕЗИМИРАНА ТАБЕЛА ЗА ЗНАЦИ И ЧЕКОРИ	22
2. ГЛАВА II- Упатство за практично користење на софтверската апликација ЕСЛМС	28
2.1. Вовед.....	28
2.3. Екран за најава.....	28
2.4. Главно мени.....	30
2.5. Дома.....	31
2.6. ЕСЛ случаи.....	31
Додадете форма на случај.....	32
Уреди студент.....	33
Погледнете го случајот.....	34

Избриши случај	35
2.7. ЕСЛ Предизвици	35
Случај 1	36
Случај 2	37
Случај 3	37
Јазик.....	38
3. ПОГЛАВЈЕ III- Насоки за адекватен пристап кон вклучување на учениците Роми и активно вклучување на родителите Роми во образованието на нивните деца.....	39
3.1. Вклучување на учениците Роми	39
3.2. Вклучување на родители Роми.....	39
3.2.1. Поттикнување на пристап до образование и посетување на училиште	40
3.2.2. Училишни посредници	41
3.2.3. Училиштата треба да подготват Список за проверка за да соберат информации за новодојденото дете	41
АНЕКС I- НАСОКИ СО ПРЕДЛОЖЕНИ ПРОАКТИВНИ МЕРКИ ЗА СООЧУВАЊЕ СО ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА ДИСКРИМИНАЦИЈА, СЕГРЕГАЦИЈА, МАЛТРЕТИРАЊЕ И РАСИЗАМ	42
КАКО СЕ ДЕФИНИРА РАСНАТА ДИСКРИМИНАЦИЈА?.....	42
КОЕ Е ПРАВОТО ДА БИДЕТЕ ОСЛОБОДНИ ОД РАСНО ВОЗНЕМИРУВАЊЕ ВО УЧИЛИШТЕ?	43
ЗНАЦИ НА НАСИЛСТВО.....	43
УПРАВУВАЊЕ СО ИНЦИДЕНТИ НА НАСИЛСТВО	44
Клучни чекори	44
Совети.....	45
СЕГРЕГАЦИЈА	45
СТРАТЕГИИ ЗА СРЕДБА НА СЕГРЕГАЦИЈАТА.....	45

1. ГЛАВА I - Внатрешна административна организација за формирање на МССРНУ во основните училишта

1.1. Вовед

Психологијата е дефинирана како академска и применета наука која се занимава со проучување на мислата и однесувањето, како и функциите поврзани со однесувањето. Психологијата како нејзина непосредна цел има разбирање на човечкото однесување и како поединци и како групи, и како членови на системи, обидувајќи се да извлече општи принципи, но и да интерпретира конкретни случаи, со крајна цел да биде од корист на човечкиот живот како целина, а со тоа и на општеството.

Психолозите ги проучуваат духовните феномени и другите функции поврзани со нив. На пример, се истражуваат теми како што се процеси на умот, емоции, анализа на однесувањето, личност, мотивација, меѓучовечки односи, сексуалност, родов идентитет, интелигенција, учење, развој, мозок и нервоза, систем во врска со менталните процеси и однесување (нервниот системот е седиште на менталните функции), феноменологија, психопатологија и девијантно однесување, психосоматски, ментална отпорност, однесување во однос на општеството и системи како што се училиштето, работата, семејството, природната средина и културата, како и групните процеси како што се социјалниот идентитет, дискриминација, расизам и систем на верувања (ставови, вредности, идеологија). Психолозите исто така се обидуваат да го испитаат несвесното од различни пристапи. Во обид да се истражи несвесното, Длабочинската психологија е главно фокусирана, како што е, на пример, психоаналитичкиот пристап.

Овој термин е синтеза на два вербални фактори. Терминот душа и поимот разум. Можеме да кажеме дека во основа Психологија значи дискурс за душата, односно систем на мисла, проучување и истражување што се однесува на настаните од духовниот простор, но и допирот и суштината на овој простор.

Психологијата како наука е дефинирана како онаа која ги проучува менталните функции, човечкиот дух. Со други зборови, таа е гранка која има за цел да го истражи внатрешниот свет на една личност и да го разбере човековото однесување во општественото постанување и неговите генеративни причини..

1.2. Училишна психологија

Училишната психологија се однесува на обезбедување на психолошки услуги низ училишната заедница (ученици, наставници, родители и семејство, други сродни тела и системи), со цел да се промовира менталното здравје, адаптацијата на училиштето и да се подобри процесот на учење.

1.3. Училишно советување

Училишното советување не е првпат да ги засега научниците и практичарите. Од годините на Сократ и Аристотел, Советувањето беше една од главните области на образованието и воспитувањето на младите. Секој воспитувач тогаш практикуваше, како и денес, во контекст на

својата дидактичко-педагошка работа, свесно или несвесно и советодавна работа (Triarch-Herrmann, 2004).

„Психологијата за советување“ е гранка на психологијата која се занимава со промовирање или обновување на човековото ментално здравје, кое има нарушувања од различни влијанија од околината или од внатрешни конфликти (Malikiosi-Loizou, 1998).

Терминот „Советување“ е сложен збор. Така, можеме да заклучиме дека терминот Советување се однесува на тој процес каде што двајца или повеќе луѓе размислуваат заедно за прашање што ги засега (Triarch-Herrmann, 2004). Можеме да кажеме дека е тешко да се даде јасна и целосна дефиниција за Советувањето, но постојат неколку дефиниции кои секоја од нив нагласува различни аспекти и карактеристики на Советувањето. На пример, К. Роџерс, кој се смета за „татко“ на советувањето, тврди дека тоа е „... чисто структуриран однос кој му овозможува на клиентот да се запознае себеси до тој степен што ќе може да преземе позитивни чекори , заснована на нова ориентација“ (Triarch-Herrmann, 2004:161). Според теоријата за расудување на Алберт Елис, советувањето е „...процес кој го лечи недостатокот на разум кај човекот преку употреба на разумот“. (Triarch-Herrmann, 2004).

Улоги и одговорности за системот за рано напуштање на училиштето

	Улоги	Одговорности
Наставници	<p>Препознавање на проблем</p> <p>Пристап кон учениците и градење односи</p> <p>Доверба и емоционално засилување</p> <p>Испитување на договорот</p> <p>Позитивна интервенција во училницата</p>	<p>Информирање на психологот</p> <p>Информирање на дефектологот</p> <p>Информирање на менаџерот</p> <p>Информирање на родителите на ученикот</p>
Психолози	<p>Испитување на договорот</p> <p>Поддршка на наставникот за посебни сесии во училницата</p> <p>Индивидуални сесии со ученици</p> <p>Индивидуални сесии со родителите</p>	<p>Комуникација со наставникот</p> <p>Комуникација со родителите</p> <p>Комуникација со дефектолог</p> <p>Комуникација со менаџерот</p>
Дефектолози	<p>Специјално дизајнирани наставни часови во училница</p> <p>Позитивно засилување на ученикот</p> <p>Дизајнирање диференцирани домашни задачи</p>	<p>Комуникација со наставникот</p> <p>Комуникација со психологот</p>
Менаџер / Директор	<p>Истражувачка дискусија за училишна и психосоцијална изведба на ученикот</p> <p>Управување со ситуацијата</p>	<p>Комуникација со наставникот</p> <p>Комуникација со психологот</p> <p>Комуникација со родителите</p>

	Одлука за промена на училишната средина	Комуникација со училишен советник
Училишен советник	Конечна одлука за промена на училишната средина	Комуникација со менаџерот Комуникација со родителите

1.3.1. Кои се целите на Училишното советување и активностите на советникот-наставник?

Поддршка на учениците при изборот на училишна патека и стручна обука: Не е невообичаено учениците, родителите и наставниците да даваат „вистински совет“ за можноста за училишен или професионален развој на ученикот. Овој тип на советување се дава во три различни случаи: а) кога училишната зрелост не е очигледна кога детето влегува во училиште, б) кога детето од други причини мора да посетува друг тип на училиште и в) при изборот на стручно образование. Советникот-наставник со спроведување на различни тестови и интервјуа итн. ќе ги идентификува способностите на ученикот. Во контекст на личност-центрирана дискусија со ученикот и родителите, тој/таа ќе им ги презентира резултатите и на крајот ќе им предложи да донесат и спроведат правилни одлуки, нагласувајќи ги главно неговите способности и вештини.

Обезбедување на персонализирано психопедагошко советување: За учениците кои имаат потешкотии или сериозни проблеми да научат или крајно да покажат нарушувања во однесувањето. Во горенаведените случаи, советникот-наставник ги следи следните „чекори“: Најпрво советникот-наставник треба да го разбере проблемот, а со тоа да направи некои претпоставки за причинските фактори од кои настанал проблемот. За да дојде до својот конечен заклучок ќе собира податоци (тест, набљудување на часот, дискусија во семејна средина). Врз основа на нив, ќе ги потврди или отфрли своите хипотези и ќе пристапи кон Консултативна расправа и предлог мерки за интервенција.

Обезбедување советување на училиштето како систем

Се дава на наставниците за проблем за кој се потребни информации или за справување со проблеми со кои се соочува училиштето како институција. Советникот-наставник ги поддржува наставниците преку обезбедување информации за педагошки или функционални прашања. Советникот-наставник му помага на директорот на училиштето со неговиот придонес за непречено функционирање на училиштето и со негова поддршка во проблематични ситуации (Triarhi – Herrmann, 2002 335).

Обезбедување на Советување на родители и членови на други педагошки институции

Активностите/одговорностите на Советникот-Наставник не се ограничени само на училишната единица, напротив тие се проширени на области кои директно или индиректно се поврзани со училиштето (Центрите за ментално здравје и градинките). Неговата/нејзината улога во овие случаи е информативна. Советникот-наставник учествува на работилници и одговара главно на прашања поврзани со учењето или однесувањето на учениците, кои се однесуваат на можностите што постојат во контекст на училишниот курс или стручното насочување. Крајно, одговара на актуелни прашања поврзани со образованието на децата и адолесцентите (Triarch-Herrmann, 2002).

1.3.2. Карактеристики на училишното советување: (Шмиц)

Советувањето треба да биде постојан и јавен сервис кој ќе подлежи на законска рамка и ќе се уредува со специфични правила. Да се обезбеди на изборна основа. Започнува со иницијатива на луѓето кои се соочуваат со проблемот. На крајот, треба да биде во постојан контакт и соработка со училишните и неучилишните органи.

Работата и улогата на Советникот – Наставникот

Советникот - наставник ги стекнал вештините, знаењата и искуството во текот на студирањето на специјалноста Училишно советување. Неговата/нејзината главна улога лежи во две главни области. А) Му помага на ученикот да ја развие способноста за ориентација и донесување одлуки. **Советникот - Наставникот** му помага на детето да се запознае себеси, своите интереси, способности и вештини, но и неговите слабости. Б) Освен тоа, му помага на ученикот да ја развие способноста да може да дејствува самостојно. Многу современи едукатори веруваат дека ова е хуманитарното значење на Училишното советување. Односно: Низ дискусијата ученикот го согледува својот проблем во сите негови димензии и се прави обид да се дадат следните емоции: грижа, интерес и на крајот охрабрување. Според Ауриин, советникот - наставникот е „адвокат на ученикот“, именувајќи дека, тој/таа ја има улогата на „посредник“ кога ќе се појават проблеми. Конечно, **Советникот - Наставник** игра важна улога во процесот на развој и обновување на училишната единица.

1.3.3. Фазите на процесот на советување

А) Започнете ја дискусијата и изградете ја врската: Главна цел на дискусијата е стекнување меѓусебна доверба и зајакнување на интересот за Советување. Од самиот почеток мора да биде јасно дека и двата члена имаат активна улога во овој потфат. Дополнително, Советникот мора да го информира Советникот за структурата и границите на нивниот однос, доверливоста, можностите и очекувањата. Луѓето со попреченост често покажуваат недоверба, непријателство и очај кон Советникот.

Б) Истражување и дефинирање на проблемот: Оваа фаза може да се смета за најкритична. Неговата главна цел е да го истражи проблемот и советникот да разбере што е всушност она што му предизвикува анксиозност, страв, вознемиреност, тага и гнев. Препознавањето и прифаќањето од страна на Советникот на неговите чувства и мисли, е првиот чекор кон подлабоко разбирање на емоционалната позадина која влијае на целата ситуација. Ако разбере што го мачи, може да ги ограничи своите цели. Некои дури бараат промена кога ќе се соочат со промени.

В) Границите на целите: Во оваа фаза од советникот и советникот се бара да одговорат на следново прашање: што сака да постигне Советникот? и како мисли дека би биле работите кога би се решила оваа тешкотија? Целите мора да се разберат. Ако целите се правилно поставени тогаш стапката на успех се зголемува.

Г) Барање и производство на алтернативни решенија: Во овој момент, советникот се обидува да развие нови перспективи за неговиот/нејзиниот проблем. Тој/таа треба да биде свесен дека неговите/нејзините одлуки ќе го променат неговиот/нејзиниот живот во сите области. Улогата на советникот е многу важна. Освен можните сценарија кои ќе му ги предложи, мора да му го покаже вистинскиот пат, за свесно и намерно да ги следи. Дополнително, тој треба да му ја покаже најдобрата алтернатива, бидејќи прво ги претстави добрите и лошите страни.

Д) Примена: Како што споменавме погоре, многу се оние кои не ја прифаќаат промената. Поради оваа причина се смета дека е уште потешко да се одржи каква било промена во мислите и емоциите. За да се исплати целиот труд, се што е заеднички одлучено мора да се пренесе во секојдневието. Постои ризик од повторување доколку Советникот не успее да изврши притисок врз Советникот да ги примени во неговиот секојдневен живот. За да се постигне процесот, постојат следниве начини: прецизно планирање на движењето, играње улоги и следење на времето. Консултантот мора да избере како ќе работи.

Ѓ) Евалуација: Фазата на евалуација може да има два исхода. Првата е позитивната. Евалуацијата може да значи крај на процесот на Советување, бидејќи поединците сега се

способни сами да се справат со истите ситуации додека ги постигнале своите цели. Другиот исход е негативен. Тоа значи дека целта не е постигната, или затоа што целите не биле правилно имплементирани, или затоа што планирањето не било правилно и конечно затоа што односот помеѓу двата дела бил проблематичен.

1.4. Знаци

Училиштето е местото каде децата го поминуваат најголемиот дел од својот живот. Тоа е местото каде што се пренесува учењето и се случуваат многу однесувања. Тоа е воведување на студентите во општеството. Има многу проблеми во однесувањето со кои наставникот може безбедно да се справи и со соодветна интервенција да им помогне на децата. Проблемите во однесувањето како феномени се нераскинливо поврзани со животите и приказните на децата кои припаѓаат на системи на врски и доживуваат негативни емоционални искуства и тешкотии во нивниот секојдневен живот, пренесувајќи ги, потоа, како модели на однесување, емоции и односи со другите, на училиште и социјални контексти. Каде што се евидентирани како проблем. Еве неколку случаи на кои им е потребна посебна грижа и индикативни начини на

Потешкотии во однесувањето и емоционалните односи меѓу децата

Тешкотии во учењето и однесувањето во училницата

Тешкотии во учењето

Потешкотии во однесувањето и емоционалните односи меѓу децата

1. Злоупотреби
2. Училишно малтретирање (физичко / емоционално / вербално насилство)
3. Психолошка манипулација
4. Расистичко однесување
5. Агресија
6. Деликвентно однесување
7. Отсуство на ученици од училишната средина
8. Семејно насилство
9. Мултикултурализам-различни религии.
10. Зависност од Интернет

Тешкотии во учењето и однесувањето во училницата

1. Проблени со наставните часови
 - Недостаток на внимание
 - Не ја завршува својата работа
 - Не ги следи упатствата на наставникот
2. Проблеми со однесувањето во училницата
 - Не бара под, туку се фрла
 - Започнува дискусии со неговите/нејзините соседи за воннаставни активности
 - Ги вознемирува соседите со звуци, задевање, сирачиња
 - Ги прекинува другите кога зборуваат
 - Не соработува во групи
 - Фрла мали предмети кон другите
 - Доцна пристигнува во Псатија
 - Без причина и дозвола го напушта бирото или ја напушта училницата
 - Користи пцовки, навредлив или заканувачки јазик кога комуницира со наставникот и соучениците
 - Неоправдани отсуства
3. Проблеми на меѓучовечките односи меѓу соучениците во и надвор од училницата
 - Инволвирање во вербална саботажа
 - Инволвирање во физички, насилни напади
 - Постојани лаги
 - Крадење на туѓи предмети

Тешкотии во учењето

1. Симптоми на потешкотии во учењето
 - Тешкотии во перцепцијата – гдесно и лево – и кај себе и кај другите.
 - Хиперактивност – со резултат – неможност да се концентрира на нешто долго време
 - Не се сеќава што точно му е кажано бидејќи лесно заборава
 - Тешкотии со редоследот на настаните и ориентација
 - Обратни букви и погрешна поставеност
 - Тешкотии во читањето
 - Одложен јазичен развој
 - Тешкотии во согледувањето на концептите за време
 - Тешкотии во обработка на информации

- Намалена визуелна перцепција, што го отежнува перцепирањето и разликувањето на облиците, симболите и облиците
- Тешкотии во перцепцијата, обрнувањето внимание, кодирањето и задржувањето на информациските стимули

2. Дислексија

- Имаат проблеми со читањето кое е слоговно
- Додавање на фонеме. Слогови или зборови при читањето
- Ги мешаат буквите или зборовите кога акустички или визуелно личет една на друга (а → о, б → д, само → закон итн.)
- Губат ред додека читаат
- Не се способни да разберат и да го раскажат она што го читаат
- Прикажуваат "читање во огледало" (светло / мешано, ах, ха)
- Прават многу правописни грешки
- Прескокнуваат и менуваат букви-зборови-слогови
- Нивното пишување има многу шкртаници
- Интерпункциските знаци ги користат несоодветно
- Ги менуваат зборовите со други поврзани
- Прескокнуваат големи и мали букви
- Имаат проблеми при вршење на аритметички операции
- Тешко ја учат таблицата за множење

3. Бројни

- Потешкотии во извршувањето на математичките операции и во разбирањето на квантитативните поими и величини.
- Конфузија на концептите десно и лево
- Тешкотии во изборот на вистинските акции за правилно решавање на проблемите
- Опсесија со броење со прсти
- Краткорочна меморија

4. Дисграфија

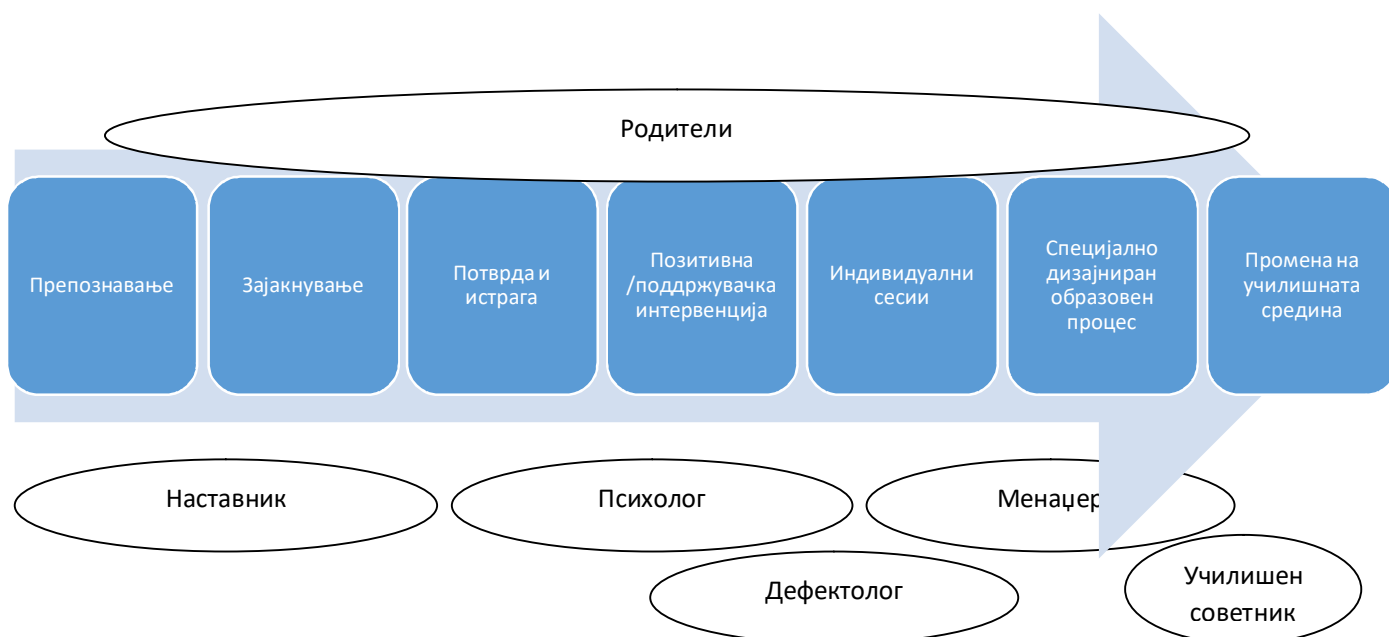
- Не пишува на линијата
- Нивните букви се нечитливи, бидејќи многу притискаат врз моливот
- Нивното пишување е многу бавно
- Не оставаат празнини меѓу зборовите за да нема смисла тоа што го пишуваат
- Често ја менуваат големината на буквите и ги испуштаат интерпункциските знаци

5. Дисортографија

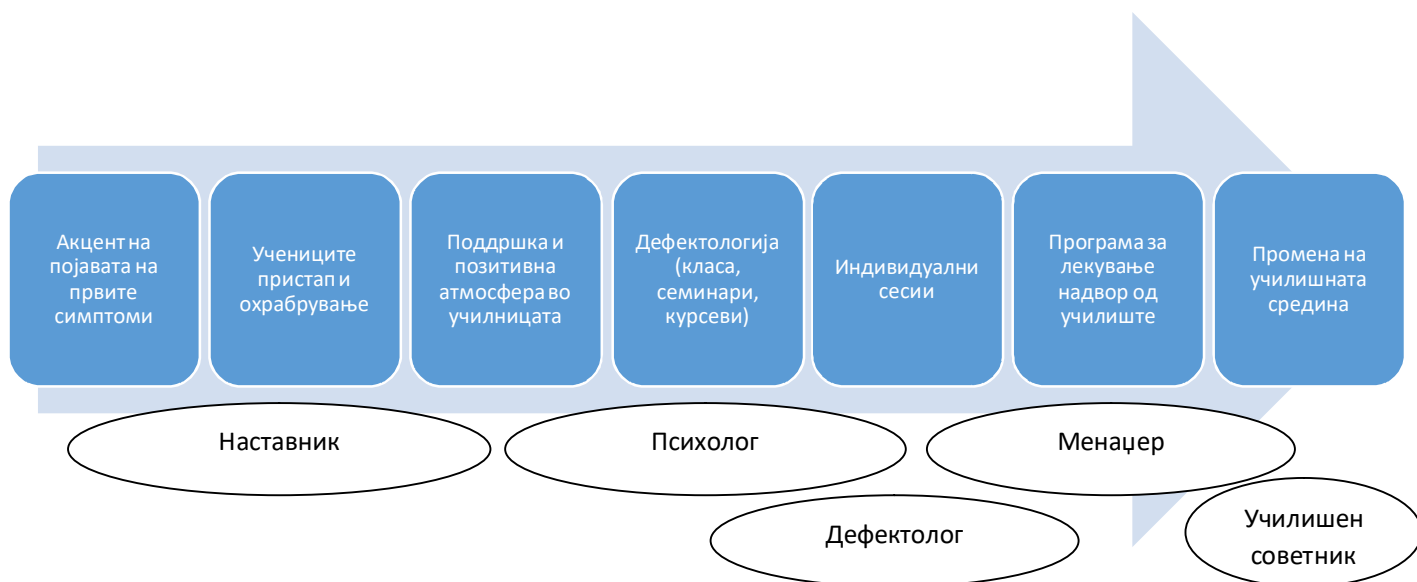
- Додаваат и испуштаат букви.
- Извртуваат самогласки, согласки или дури и цел збор.
- Прават правописни грешки и во тематскиот и во завршниот правопис
- Тешко им е да воочат слични зборови
- Употребата на букви во зборови со ист звук е неточна (уво, уво)
- Ги менуваат двоцифрените пактови кои личат еден на друг
- Оставаат големи празни места помеѓу зборовите или лепат букви меѓу нив.
- Ги повторуваат истите зборови
- Децата со потешкотии во учењето генерално се карактеризираат со:
 - Ниска самодоверба
 - Високи нивоа на стрес
 - Отфрлање од нивните врсници.
 - Тешкотии со концентрацијата
 - Тешкотии со меморијата
 - Недостаток на организација
 - Високи нивоа на анксиозност и страв
 - Социјална изолација
 - Отфрлање од врсниците и осаменост
 - Нарушување на однесувањето, деликвенција

1.5. Чекори

Потешкотии во однесувањето и емоционалните односи меѓу децата

Поддршката на Европската комисија за изработката на овој документ не претставува одобрување на содржината која ги одразва само гледиштата на авторите и Комисијата не може да биде одговорна за каква

Тешкотии во учењето и однесувањето во училиницата и тешкотии во учењето**1.6. Училишна адаптација - изведба**

Проблемите со психосоцијалната адаптација се директно поврзани со подобрувањето на академските вештини на учениците и нивните училишни перформанси поврзани со успешното прилагодување на учениците на училиште. Според тоа, подобрувањето на социјалните и емоционалните вештини на учениците во голема мера придонесува за успехот на училиштето. Успехот на училиштето, покрај училишниот успех (оценки, постигнувања на наставната програма, изведба на тестови), се случува во различни области, како што се ставовите кон училиштето (на пример, мобилизација на учениците, одговорност, посветеност) и однесување во него (вклучување, присуство, студиски навики) (Zins et al, 2004, Elias, Wang, Weissberg, Zins & Walberg, 2002).

За да се стекнат знаења и добро да се прилагодат на училишниот контекст, она што се бара од учениците, покрај основните вештини за читање, пишување и аритметика, е да поседуваат и користат специфични вештини и карактеристики поврзани со внимателно следење на часот, способност да го организираат својот напор за учење преку следење специфични фази и завршување на задачите. Утврдено е дека учениците со потешкотии во учењето имаат потешкотии во организирањето на студијата, во одредувањето како да му пристапат на текстот или на кој било извор на информации и при собирањето на потребните информации што се повикани да ги „научат“. Бидејќи повеќето училишни лекции се засноваат на форма на читање, учењето за овие ученици е тежок и напорен потфат. Така ученикот гледа дека додека се труди и се уморува (можеби повеќе од останатите негови соученици), неговите напори се неефикасни што резултира со негова фрустрација и „повлекување“ од процесот на учење и од училишниот живот воопшто. Овој дел ги оценува силните и слабите страни на детето во однос на следните критериуми:

- училишна ефикасност (на пр. ја завршува домашната задача, ги слуша упатствата на наставникот, носи со себе училишен прибор што му е потребен)
- ментално планирање (на пр., одлучува пред да направи нешто што треба да знае и како да го најде, одлучува кој проблем е најважен и поставува приоритети)
- училишна адаптација (на пр., обрнува внимание на часот, внимателно слуша и ги следи упатствата од наставникот, се прилагодува на различните барања - когнитивни и бихејвиорални - во училишната средина)
- мотиви (на пр., каузални перформанси, метакогнитивни стратегии)

1.7. Ментално или емоционално прилагодување и секојдневниот живот

Акцентот што нашето општество го става на училишната изведба го запечатува целиот училишен живот на детето. Следствено, тешкотиите во учењето може да влијаат на психолошката рамнотежа на детето.

Дислектичното дете почнува да чувствува дека е различно од другите деца од моментот кога ќе влезе во училишната област. Бидејќи неговиот/нејзиниот проблем не е видлив, тој/таа обично се обидува да го скрие кога е меѓу луѓе кои не се свесни за тоа, бидејќи ова дете може да се чувствува засрамено, па дури и дека тоа не е „нормално“. Оваа ситуација многу го притиска детето, бидејќи постојано живее со вознемиреност дека ќе дознаат. Така, тој/таа почнува да биде плашливо и прави се што е во негова моќ да ги избегне овие ситуации кои го ставаат во тешка положба или може да го откријат неговиот/нејзиниот проблем.

Обично се фокусираме на проблеми поврзани со училишната изведба. Сепак, мораме да сфатиме дека дислексијата влијае на животот на детето секој ден, од моментот кога ќе се разбуди наутро до вечерта кога ќе спие. Всушност, тоа носи пречки за многу други аспекти од животот на детето кои - на прв поглед - не изгледаат толку тесно поврзани со неговата/нејзината посебност за учење.

Истражувањето поврзано со емоциите (ментално приспособување) што ги доживуваат учениците во образовните контексти и за време на процесот на учење, тврдат дека овие емоции имаат значително влијание врз учењето, меморијата, развојот и промовирањето на позитивното прилагодување кај децата (Луис и Хавиленд-Џонс, 2000). На пример, позитивните емоции можат да влијаат на академските перформанси и учењето на децата, се додека тие можат да го насочат нивното внимание и употребата на когнитивните процеси (Meinhardt & Pekrun, 2003). Тие исто така можат да го стимулираат и одржуваат интересот на учениците за специфичен материјал за учење (Ainley, Corrigan, & Richardson, 2005; Krapp, 2005), да ги активираат процесите за решавање проблеми (Isen, 2000), да ги олеснат процесите на саморегулација поврзани со учењето и перформансите (Pekrun, Goetz, Titz & Perry, 2002). Неодамнешните теории и студии на тема емоции предлагаат повеќекратен концептуален модел кој се занимава со ефектите на емоциите врз академските перформанси, вклученоста на учениците во учењето, саморегулацијата и мотивацијата (Pekrun, 2000. Pekrun, Frenzel, Goetz, & Perry, 2007 Пекрун, Гец, Тиц и Пери, 2002).

Иако природата на врската помеѓу дислексијата и емоционалните фактори не е јасно разјаснета, неспорно е дека посебните потешкотии во учењето се поврзани со секундарни проблеми во однесувањето и емоционалните проблеми, како и со ниска самодоверба. Утврдено е дека позитивните емоции и ефективно управување со стресот може да помогнат да се подобрат перформансите во тестовите за меморија, расудување и учење нови информации,

да доведат до поефикасна употреба на когнитивниот материјал и да придонесат за поефикасна асимилација на новите информации и организација на старите.

Овој дел ги оценува силните и слабите страни на детето во однос на следните критериуми:

- управување со емоции (останува контрола кога некој го задева)
- емпатија (покажува интерес и почит кон чувствата на другите)
- приспособливост (еластичен е и лесно се прилагодува на промените)
- емоционална перцепција (има способност да ги согледа своите емоции)
- Ефективно управување со стресот

1.8. Социјално прилагодување

Социјалната и емоционалната (ментална) димензија на учењето и фактот дека психосоцијалните фактори исто така играат важна улога во процесот на учење е документирана со емпириски податоци. Систематски преглед на литературата, каде што главната цел беше да се идентификуваат најважните фактори кои влијаат на учењето, покажа дека од 11-те најважни категории за кои се смета дека имаат влијание врз учењето, осум се поврзани со социјалните и емоционалните фактори, како што е управувањето во училищата, социјални интеракции наставник-ученик, врсничка група, училишна клима и клима во училищата (Wang, Haertel & Walberg, 1997). Спротивно на тоа, беше откриено дека други фактори како што се наставната програма, наставата и демографските карактеристики на учениците имаат помал пропорционален ефект врз процесот на учење (Pekrun et al, 2002; Wang, Haertel & Walberg, 1997).

Социјалната компетентност се гледа како способност за интеракција со другите во даден социјален контекст на специфични начини кои се општествено прифатливи, функционални и нештетни за другите. Утврдено е дека децата со посебни пречки во учењето јазик може да имаат несоодветни социјални вештини и да имаат потешкотии во меѓучовечките односи и несоодветно социјално однесување. Овие тешкотии може да доведат до формирање на негативна слика за себе, недостаток на прифаќање од врсниците или незгодност во социјални прилики (Polychroni, Hadjichristou & Bibou, објавено од Doikou, 2002; Hatzochristou & Hopf, 1993). Адекватноста на социјалните вештини придонесува за појава на функционални однесувања кои се приспособени на барањата на околината, како и на социјалните очекувања соодветни на возраста на детето. Социјалните вештини може да вклучуваат области како што се односи со врсници, односи родител-наставник, домашна работа и прилагодување на училиштето.

Овој дел ги оценува силните и слабите страни на детето во однос на следните критериуми:

- интерперсонална комуникација (на пример, детето ги пречекува своите/нејзините врсници, ги поканува да играат, нуди помош)
- соработка (на пр., помагање на другите, споделување)
- самоконтрола (на пр., контрола на гневот, компромис при конфликти)
- наметливи вештини (на пр., презема иницијативи, бара информации, започнува дискусија)
- вештини за усогласеност (на пр., следете ги правилата, следете ги упатствата)

1.9. Самоперцепција

- Попреченоста во учењето во голем степен предизвикува фрустрација и гнев кај децата, кои се соочуваат не само со сопствената недоверба во своите способности, туку и со свеста дека нивниот низок напредок често е во фокусот на коментарите и негативните критики. Нагласено е дека детето со потешкотии во учењето покажува ниска

самодоверба не само во однос на неговите перформанси на часовите, туку и во неговите/нејзините односи со врсниците и возрасните, како и во општиот поглед на себе. Овој дел ги оценува силните и слабите страни на детето во однос на следните критериуми:

- **перцепција на способноста за учење**
- **перцепција на перформансите на часовите**
- **перцепција на меѓучовечките односи (на пр., односи со наставниците и родителите)**
- **општа перцепција за себе и самопочит**

1.10. Проблематично однесување

Резултатите од истражувањето покажуваат постоење на проблеми со интраперсонално и интерперсонално приспособување кај децата со посебни потешкотии во учењето (Handwerk& Marshall, 1998). Соживот на овие проблеми со потешкотии во учењето обично ги влошува тешкотиите на детето во читањето и пишувањето и може да доведе до сериозни негативни последици во зрелоста (на пр., деликвенција). Во однос на интернализираното однесување, документирано е дека психолошкиот стрес што го доживуваат децата со потешкотии во учењето како резултат на фрустрацијата што ја доживуваат од постојаниот напор што го прават за да постигнат задоволителен учинок, ги прави децата особено ранливи. Самопочитта и самоперцепцијата се сметаат за еден од најважните заштитни фактори за интраперсоналното прилагодување на детето. Дополнително, во однос на екстернализираното однесување, пречки во учењето се поврзани со хиперактивност, импулсивност, дефицит на внимание, асоцијално однесување и нарушувања во однесувањето и деликвенција.

Овој дел ги проценува тешкотиите на детето во врска со:

- **екстернализирано однесување (антисоцијално - агресивно однесување)**
- **интернализирано однесување (анксиозност, депресија, меланхолија, стравови, повлекување)**
- **хиперактивност – импулсивност**

1.11. Едукативен третман и поддршка дома

Едукативната терапија треба да ја комбинира наставата со испитувањето на психолошките проблеми кои го попречуваат учењето. Целта е да се разберат реакциите на детето и разбирањето на неговите емоционални потреби кога тоа „одбива“ да учи. Терапевтскиот пристап може да се направи на следниве начини:

- терапија со игри (Aslin 1969), која му овозможува на детето да биде креативно и да се открие себеси, како и да ја истражува реалноста преку имагинација. Целта е да експериментира со имагинарни услови кои го плашат помалку од вистинските и се контролирани од самиот тој/таа (Winnicott 1979)
- техники на ликовно изразување, со пластелин, сликарство и ракотворби

- посебни наставни методи на читање, пишување и аритметика, изведени во форма на игра во безбедна и неконкурентна средина, каде што перформансите не се оценуваат, а грешките се третираат како позитивни искуства
- Техниките за бихејвиорална терапија, во кои се закажува настава, се засноваат на често повторување и посакуваните одговори се поттикнуваат и наградуваат
- техники од психоаналитички методи, со стабилност на време, простор што му помага на ученикот во откривање и толкување на емоциите кои го попречуваат учењето.

Покрај поддршката и интересот на наставникот, на дислексичното дете му е потребна и неподелена секојдневна поддршка, разбирање, грижа и љубов од неговото семејство. Родителите пред сè треба да сфатат дека нивниот сопствен став за поддршка може да го промени неговиот живот. Неопходно е да разберат дека нивното дете треба да се труди повеќе и на поинаков начин од другите деца за да ги оствари своите соништа. Покрај тоа, важно е да се запамети дека попреченоста во учењето може да постави пречки на патот на детето да успее, но овие пречки може да се надминат. Затоа треба да имаат за цел да му помогнат на детето да ја надмине својата тешкотија и да ги оствари своите соништа и амбиции.

Факт е дека секојдневното учење често е извор на стрес, напнатост и иритација и за родителите и за детето. Би било правилно родителите да не се фокусираат само на училишниот настап на детето. Но и да се вклучат во други активности. Исто така, важно е да покажете и да бидете трпеливи со детето кое има потешкотии во учењето. Потребно е трпение и упорност додека не се постигне напредок. Мора да се научи на независност и како да си помогне себеси кога има потешкотии во нешто. Зајакнувањето и наградувањето помагаат во оваа насока, но и ја одржуваат жива мотивацијата за учење. Секоја споредба треба да се избегнува бидејќи може да создаде чувство на инфериорност. Куќата треба да му даде сигурност на детето.

Верувањето во дислектичките способности на детето е важен клуч за неговиот успех во животот. Правилниот емотивен и едукативен пристап на детето може одлучно да го промени неговиот однос кон училиштето. Тоа може да му даде оптимизам и сила што му се потребни за да ги постигне своите цели и подоцна да се пофали со своите успеси. Напротив, критиките и отфрлањето ќе доведат до неуспех, ниска самодоверба и повлекување.

1.12. Училишни перформанси кај дете со дислексија

Во грчкиот образовен систем, родителите придаваат големо значење на училишниот успех на детето, сметајќи го како еден од најважните критериуми на психолошката компетентност на детето (Моти-Стефанидис, 2004), додека самите деца училишниот успех го поврзуваат со сопствената самопочит. Всушност, децата со ниски академски перформанси имаат тенденција да имаат пониска самодоверба и понизок социјален престиж во училницата, додека подобрените перформанси се поврзани со подобрена самодоверба и социјален престиж, како што оценуваат соучениците (Syngollitou, 1977). Затоа, се чини дека децата со дислексија носат тежок товар, бидејќи честопати потфрлаат во една област, академската, која зазема голем дел од нивниот секојдневен живот и се смета за особено важна и од родителите и од наставниците (Leodari, 1993).

Секојдневните активности на читање, правопис, завршување вежби и натпревари се за деца со дислексија видливи знаци на нивните тешкотии и предизвикуваат стрес и анксиозност.

1.13. Емоции и мисли доживевани од дете со дислексија

За децата со дислексија, читањето, пишувањето и правописот се нивните примарни проблеми. Но, тие доведуваат до секундарни проблеми како што се незаинтересираност, ниска мотивација, однесување на поделби, кои имаат социјални и емоционални импликации. Бројни

истражувања покажуваат дека училишниот неуспех кај овие деца негативно влијае на нивното однесување на училиште и дома и може да ги оддалечи од него или да предизвика психосоцијални симптоми, изолација, развој на ниска самодоверба и усвојување на неприфатливи однесувања.

По влегувањето во училишната заедница, децата почнуваат јасно да ги разбираат нивните тешкотии и различности. Откако ќе дознаат за нивниот проблем, почнуваат да се обидуваат да го скријат од своите врсници. Нив ги обзема стравот дека другите деца ќе го разберат тоа и ќе ги исмејуваат или маргинализираат или стигматизираат со етикетата „проблематични“.

За да ја задржат својата дислексија во тајност, тие избегнуваат да читаат, пишуваат, да го изговараат счогови на зборот, да зборуваат гласно или да потсетуваат на знаење од нивната меморија. Оваа ситуација им создава огромен притисок и постојано живеат во нервоза дали ќе ги откријат. Стравот е длабоко вкоренет во тајниот живот на дислектичните деца и често им го отежнува отколку самата тешкотија.

Преку моето искуство како наставник на часовите за интеграција, не ретко сум барал од деца со дислектика да ја читаат лекцијата на глас (индивидуализирана настава) и да станат да ја затворат вратата во случај некој од надвор да дојде и да ги слуша.

Во секојдневниот живот децата, на училиште и дома, имаат чувство на фрустрација. Чувството дека што и да прават, колку и да се трудат, никогаш нема да успеат да ги исполнат барањата на училиштето за учење. Психолошкиот притисок што произлегува од таквата ситуација се претвора во интензивен стрес.

Исто така, на дислектичното дете му треба повеќе време да реши некоја вежба и многу пати не може да се концентрира, гледа десно и лево оди на следната вежба без да сфати дека не ја завршил претходната, започнува мисла и нејзиниот развој отстапува од прашаното. Сета оваа неорганизираност и дезориентација раѓаат чувства на збунетост и очај.

Според Френк, дислектичните деца често имаат многу гнев внатре. Бидејќи не можат да го преточат тоа во активност, често се вклучени во тепачки во училишниот двор. Избегнуваат и многу активности во дворот бидејќи им е тешко и на тој начин се чувствуваат осамено и изолирано. Многупати ги гледаме овие деца сами на паузите како им завидуваат на опуштеноста и безгрижноста на другите деца.

Конечно, многу важна тешкотија со која се соочуваат е да развијат позитивна слика за себе. Децата кои доживуваат неуспех и фрустрација чувствуваат дека се инфериорни и дека нивните напори не вредат. Така, наместо да се чувствува успешен и продуктивен, личноста учи да не врши никаква контрола врз неговата/нејзината околина, сметајќи се себеси за некомпетентна и слаба. Кога луѓето со дислексија успеваат на когнитивно, па дури и на социјално-емоционално поле, тие го припишуваат својот успех на среќата, деградирајќи ја вредноста на нивните напори. Кога не успеваат, се сметаат себеси за неадекватни или едноставно „глупави“.

Важните други играат важна улога во обликувањето на самоперцепцијата. Начинот на кој родителите ги воспитуваат своите деца игра клучна улога во нивната непречена социјализација и во обликувањето на нивната самоперцепција. Во семејствата каде што преовладува авторитаризмот, рамнодушност, недостатокот на љубов, се создаваат услови детето да има негативен однос кон себе (Zafeiropoulou, 1995). Влијанието на семејството врз самоперцепцијата на детето е поизразено во раното детство, бидејќи како што детето влегува во училиште, наставниците и пријателите ги додаваат важните други. Така, за време на адолесценцијата, влијанието на врсниците драстично се зголемува (Brawn, 1990; Savin - Williams & Berndt, 1990).

1.14. Улогата на развивање социјални вештини

Развојот на социјалните вештини е еден од најголемите предизвици со кои треба да се соочат родителите на децата со попреченост. Друштвеноста на детето на крајот ќе ја одреди во голема мера неговата/нејзината самодоверба, неговите/нејзините пријателства и неговата/нејзината адаптација на училишниот живот. Сепак, најважно е дека социјалните вештини на детето ќе го одредат неговиот/нејзиниот успех и неговата/нејзината адаптација на зрелоста. Квалитетот на животот на возрасните со дислексија зависи пред се од степенот до кој тие ги развиле своите социјални вештини, а не само од нивните академски перформанси.

1.15. Ефектот на предрасудите-стереотипите

Во рамките на училишниот систем, децата со дислексија се чини дека се различна социјална група, со тешкотии и специфични карактеристики кои ги разликуваат од другите деца и ги деградираат во однос на способностите и училишните перформанси (Higgins et al., 2002). Дислексијата е поврзана со стереотипи, кои иако не се добро истражени, постојат и се основа за исклучување на овие деца од академски, социјални и спортски активности, како и за дискриминација кон нив, како што се малите очекувања од наставниците и врсниците. (Хо, 2004). Поточно, Гутерман (1995) откри дека децата со дислексија чувствуваат дека нивните соученици имаат негативни стереотипи за дислексијата и ги третираат како помалку интелегентни. Дислексијата е исто така ознака, која функционира како „леќа“ преку која децата го перцепираат општествениот свет и влијае на социјалните интеракции и односите со доминантната група „нормални“ деца. (Barga, 1996 & Meadan, Halle, 2004).

Најголемото влијание на дислексијата е забележано во детството, поради академски неуспех, страв од социјално понижување и искуства од виктимизација и задевања на училиште (Goldberg, 2003). Сепак, негативните ставови на врсниците кон децата со дислексија се сметаат за особено штетни, така што многу што социјалните тешкотии на децата со дислексија може да се должат на нивното однесување, како и на предрасудите и дискриминацијата што ја добиваат од нивните врсници (Pearl, Bay, 1999 & Mishna, 2003).

1.16. Како да им помогнете на децата да се ослободат од лошите емоции

И родителите и наставниците играат значајна улога во обликувањето на чувствата и ставовите на детето за неговиот/нејзиниот подоцнежн живот. Затоа, тие треба да најдат начини да им помогнат на децата да се справат со негативните емоции што ги доживуваат секој ден и со борбите да постигнат успех во учењето. Тие ќе го постигнат ова почнувајќи од нешто основно. Прифатете ја личноста, способностите и тешкотиите на детето. Постојат неколку начини да им

помогнете на децата да се ослободат од своите стравови и секаков друг вид на негативни емоции. Еден од нив ќе споменам подолу.

- Охрабрете ги децата да ги идентификуваат и изразат своите чувства.
- Почитувајте ја нивната различност и индивидуалност.
- Прифатете ги нивните тешкотии и не се срамете од нив.
- Обидете се да ги негувате нивните сопствени таленти.
- Ослободете ги од негативните мисли дека тие се одговорни за она што им се случува.
- Објаснете им дека не е цел сама по себе да се добие „Одлично“ на часовите.
- Наградете ги нивните секојдневни напори без разлика на каков било резултат.
- Понудете им начини да ја изразат својата имагинација и креативност.
- Обезбедете успех со мали чекори кои лесно се постигнуваат
- Обезбедете повратни информации за учениците за нивниот индивидуален напредок.
- Ефективно користете тимска работа
- Истакнете ја нивната љубопитност за она што се случува околу нив.
- Охрабрете ја нивната независност нудејќи им разбирање и поддршка во исто време
- Развој на одговорност на ученикот
- Помогнете им да веруваат во сопствените способности
- Прашајте ги за нивните соншта и амбиции и поттикнете ги да се обидат да ги остварат.
- Покажете им ја вашата љубов и прифаќање за она што се и сè што постигнуваат.

1.17. ДИСЛЕКСИЈА

- **Специјалната развојна дислексија** е сериозно нарушување на детето кое се однесува на учењето (т.е. употребата и разбирањето) на пишаниот говор и не е поврзано со причински фактори на ниво на ментална, културна, емоционална и физичка функција (Stasinis, 2003). Етимолошки, грчкиот термин „дислексија“ е составен од молекулата дис-, што го означува терминот „тешкотии“ и зборот „говор“ што на старогрчки значи „речениот збор“ и затоа овој термин едноставно се однесува на „тешкотии со зборовите. (Cruickshank, 1986). Терминот „дислексија“ се однесува на група посебни потешкотии во учењето со главна различна карактеристика проблемите од невролошко потекло во точното и лесно препознавање на поединечни зборови, во декодирањето на текстовите и во правописот. Најверојатно, дислексијата постои од моментот на раѓање и нејзините ефекти траат во текот на целиот живот на поединецот (Agaliotis, 2013).

- Зборот дислексија потекнува од грчкиот јазик и значи „тешкотии со зборовите“. Терминот дислексија првпат бил употребен во 1872 година и полека почнал да еволуира за да вклучува и вродена (вродена) дислексија и дислексија предизвикана од надворешни фактори. Истата година невролог открил дека пациент боледува од слепило на зборови по церебрална хеморагија. Истиот пациент можеше да ги разликува буквите и видот му беше добар.
- Вродената визуелна дислексија е најчеста и претставува тешкотии во читањето и декодирањето на зборовите. Тоа нема никаква врска со недостаток на интелигенција или социјална и културна позадина. Дополнително, постои аудио верзија на дислексија каде што има потешкотии во поврзувањето на читањето и пишувањето бидејќи не е можно да се разберат фонемите. Децата со овој тип на дислексија не перцепираат звуци со висока или ниска фреквенција, па затоа не можат да разликуваат одредени самогласки и согласки.
- ИДА (Меѓународната асоцијација за дислексија) тврди дека дислексијата е специфичен тип и овие пречки во учењето имаат врска со невролошки причини. Меѓународната федерација за неврологија ја дефинира дислексијата како синдром кој се манифестира во неуспехот да се научи говорот, особено читањето, а се должи на невролошко нарушување кое влијае на основните функции на учење.

1.18. РЕЗИМИРАНА ТАБЕЛА ЗА ЗНАЦИ И ЧЕКОРИ

КАТЕГОРИИ	ЗНАЦИ	ЧЕКОРИ
Потешкотии во однесувањето и емоциите меѓу децата	<ol style="list-style-type: none"> 1. Злоупотреби 2. Училишно малтретирање (физичко / емоционално / вербално насилство) 3. Психолошка манипулација 4. Расистичко однесување 5. Агресија 6. Деликвентно однесување 7. Отсуство на ученици од училишната средина 8. Семејно насилство 9. Мултикултурализам-различни религии. 10. Зависност од Интернет 	<p><u>Интервенција-Управување од страна на наставникот</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Признавање, прифаќање на договорот и училишен пристап 2. Градење односи на доверба и емоционално засилување 3. Потврда од ученик и истрага за договорот (со психолог) (прв пат на психолог) 4. Позитивна / поддржувачка интервенција на наставникот и психологот <ul style="list-style-type: none"> ▪ Создавање и зајакнување на мотивацијата на детето ▪ Интеграција за постигнување општествени цели ▪ Дајте му можност на детето да ги запознае позитивните верзии на училишниот живот ▪ Употреба на „бихејвиорални“ техники кај деца со нарушувачко однесување ▪ Обезбедете алтернативни однесувања што треба да ги имитирате ▪ Промоција на позитивни модели на однесување ▪ Направете приемлива и поддржувачка атмосфера во училницата ▪ Промовирање на комуникација и соработка помеѓу учениците <p>Доколку е потребна дополнителна интервенција:</p> <p><u>Интервенција на детето од психолог</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 5. 5. Индивидуални сесии со дете: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Институционализација и подучување на јасни правила ▪ Персонализирана интервенција заснована на личен однос и знаење на детето, се однесува на особеностите на случајот и особеностите на пристап ▪ Врамнување и одлучна контрола на однесувањето на децата ▪ Промовирање и унапредување на социјалните/ интерперсоналните и емоционалните вештини на детето кое има потешкотии во

		<p>интеграцијата</p> <p>6. Информирање на менаџерот за ситуацијата (прв пат на менаџер)</p> <p>7. Вклучување и соработка на родителите на различни нивоа и активности поврзани и со академските и со психосоцијалните „перформанси“ на децата (со менаџер)</p> <p><u>Надзор на наставникот од страна на психологот</u></p> <p>8. Специјално дизајниран образовен процес</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Постојано повикување на овие правила, како клучен елемент на класната динамика ▪ Организирано и структурирано управување со динамиката во училницата, комбинирано со флексибилни ставови и стратегии (ставови кои ја зголемуваат само-ефикасноста на учениците и позитивните спонтани иницијативи) ▪ Интервенции засновани на функционални и индивидуализирани проценки ▪ Користење на културни алатки за управување и пристап на студентите (уметност, музика, театар, фотографија) <p>Доколку е потребна дополнителна интервенција:</p> <p><u>Интервенција на менаџерот</u></p> <p>9. Информативна и истражувачка дискусија со локалниот/регионалниот училишен советник</p> <p>10. Комуникација со родители и училишен советник за итно управување со ситуацијата</p> <p>11. Промена на училишната средина</p>
--	--	---

<p>Тешкотии во учењето и однесувањето во училиницата</p>	<p>4. Проблеми со часовите</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Недостаток на внимание ▪ Не ја завршува својата работа ▪ Не ги следи упатствата на наставникот <p>5. Проблеми со однесувањето во училиницата</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Не бара под, туку се фрла ▪ Започнува дискусии со неговите/нејзините соседи за воннаставни активности ▪ Ги вознемирува соседите со звуци, задевање, сирачиња ▪ Ги прекинува другите кога зборуваат ▪ Не соработува во групи ▪ Фрла мали предмети кон другите ▪ Пристигнува доцна во Псатија ▪ Без причина и дозвола го напушта бирото или ја напушта училиницата ▪ Користи пцовки, навредлив или заканувачки јазик кога комуницира со наставникот и соучениците ▪ Неоправдано отсуство <p>6. Проблеми на меѓучовечките односи меѓу соучениците во и надвор од училиницата</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Вклучен во вербална саботажа ▪ Вклучен во физички, насилни напади ▪ Лаже во низа ▪ Краде туѓи предмети 	<p><u>Управување-Интервенција од страна на наставниците</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Посебен акцент на појавата на првите симптоми 2. Учениците пристапуваат и градат емоционално засилување 3. Наградување и охрабрување на ученикот 4. Создавање поддршка и позитивна атмосфера во училиницата 5. Доделување на обврски на ученикот (одговорности во училиницата) 6. Информирање на дефектологот и училишниот психолог (прв пат дефектолог и психолог) <p>Доколку е потребна дополнителна интервенција:</p> <p><u>Надзор на дефектолог и психолог</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Информирање на родителите и старателите (со менаџер) (менаџер за прв пат) 8. Индивидуални сесии за истражување на симптомите на тешкотиите 9. Курсеви за поддршка <ul style="list-style-type: none"> ▪ Позитивно засилување и самозадоволство на ученикот ▪ Употреба на техники на однесување со нарушувачки однесувања ▪ Обезбедување алтернативни однесувања што треба да ги имитирате ▪ Диференцирани домашни задачи <p>Доколку е потребна дополнителна интервенција:</p> <p><u>Интервенција на менаџерот</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 11. Информативна и истражувачка дискусија со локалниот/регионалниот училишен советник 12. Комуникација со родители и училишен советник за итно управување со ситуацијата 13. Промена на училишната средина
--	--	--

Тешкотии во учењето	<p>6. Симптоми на потешкотии во учењето</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Тешкотии во перцепцијата - десно и лево - и кај себе и кај другите. ▪ Хиперактивност - со резултат - неможност да се концентрирате на нешто долго време ▪ Не се сеќава точно што сме му кажале бидејќи лесно заборава ▪ Тешкотии во редоследот на настаните и ориентацијата ▪ Обратни букви и погрешна поставеност ▪ Тешкотии со читање ▪ Одложен јазичен развој ▪ Тешкотии во согледувањето на концептите за времето ▪ Тешкотии во обработката на информациите ▪ Намалена визуелна перцепција, што го отежнува перцепирањето и разликувањето на облиците, симболите и облиците. ▪ Тешкотии во перцепцијата, обрнувањето внимание, кодирањето и задржувањето на информациските стимули. <p>7. Дислексија</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Имаат потешкотии со читањето, кое е слоговно ▪ Додаваат фонеме, слогови или зборови при читање ▪ Мешаат букви или зборови, кога акустично или визуелно личат едни на други (а → о, б → д, само → закон итн.) ▪ Го губат редот додека читаат ▪ Не се во состојба да го разберат и раскажат она што го читаат ▪ Прикажува „читање во огледало“(светло / измешано, ах, ха) ▪ Прават многу правописни грешки ▪ Прескокнува, заменува и меша букви-зборови-слогови ▪ Нивното пишување има многу дамки ▪ Интерпункциските знаци се користат несоодветно ▪ Ги менуваат зборовите со 	<p><u>Управување-Интервенција од страна на наставниците</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Посебен акцент на појавата на првите симптоми 2. Учениците пристапуваат и градат емоционално засилување 3. Наградување и охрабрување на ученикот 4. Создавање поддршка и позитивна атмосфера во училницата 5. Доделување на обврски на ученикот (одговорности во училницата) 6. Информирање на дефектологот и училишниот психолог (прв пат дефектолог и психолог) <p>Доколку е потребна дополнителна интервенција: <u>Надзор на дефектолог и психолог</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Специјализација на наставникот со семинари за дефектологија и потешкотии во учењето 8. Информирање на родителите и старателите (со менаџер) (менаџер за прв пат) 9. Индивидуални сесии за истражување на симптомите на тешкотиите 10. Курсеви за поддршка <ul style="list-style-type: none"> ▪ Позитивно засилување и самозадоволство на ученикот ▪ Употреба на техники на однесување со нарушувачки однесувања ▪ Обезбедете алтернативни однесувања што треба да ги имитирате ▪ Диференцирани домашни задачи <p>Доколку е потребна дополнителна интервенција:</p> <ol style="list-style-type: none"> 11. Поттикнување за интервенција и врамување на детето со програма за вонучилишно лекување <p>Доколку е потребна дополнителна интервенција: <u>Интервенција на менаџерот</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 12. Информативна и истражувачка дискусија со локалниот/регионалниот училишен советник 13. Комуникација со родители и училишен советник за итно управување со ситуацијата <p>Промена на училишната средина во</p>
---------------------	---	--

	<p>други поврзани</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Прескокнуваат големи или мали букви ▪ Имаат потешкотии при вршење аритметички операции ▪ Тешко им е да научат таблица множење <p>8. Бројни</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Тешкотии во извршувањето на математичките операции и во разбирањето на квантитативните поими и величини. ▪ Конфузија на концептите десно и лево ▪ Тешкотии во изборот на вистинските акции за правилно решавање на проблемите ▪ Опсесија со броење со прсти ▪ Краткорочна меморија <p>9. Дисграфија</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Не пишуваат букви на линијата ▪ Нивните букви се нечитливи, бидејќи ставаат голем притисок врз моливот ▪ Нивното пишување е многу бавно ▪ Не оставаат празнини меѓу зборовите и нема смисла тоа што го пишуваат ▪ Често ја менуваат големината на буквите и ги испуштаат интерпункциските знаци <p>10. Дисортографија</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Додавање или испуштање букви. ▪ Превртеување самогласки, согласки или дури и целиот збор. ▪ Праваат правописни грешки и во тематскиот и во завршниот правопис ▪ Тешко им е да воочат слични зборови ▪ Употребата на букви во зборови со ист звук е неточна (уво, уво) ▪ Менување на двоцифрените пактови кои личат еден на друг ▪ Оставаат големи празни места помеѓу зборовите или лепат букви меѓу нив. 	училиште со посебни потреби
--	--	-----------------------------

	<ul style="list-style-type: none">▪ Ги повторуваат истите зборови▪ Децата со потешкотии во учењето генерално се карактеризираат со:<ul style="list-style-type: none">▪ Ниска самодоверба▪ Високо ниво на стрес▪ Отфрлање од нивните врсници.▪ Тешкотии со концентрација▪ Тешкотии со меморијата▪ Недостаток на организација▪ Високо ниво на анксиозност и страв▪ Социјална изолација▪ Отфрлање од врсниците и осаменост▪ Нарушување на однесувањето, деликвенција	
--	---	--

2. ГЛАВА II- Упатство за практично користење на софтверската апликација МССРНУ

2.1. Вовед

Систем за следење на рано напуштање на училиштето (ЕСЛМС) е десктоп апликација создадена во рамките на проектот Еразмус + ESL Preventers, со цел да ги поддржи наставниците од основните училишта и одговорниот училишен персонал, со основни информации за потенцијалните предизвици со кои се соочуваат учениците. Дополнително, оваа софтверска апликација нуди база на податоци каде наставниците можат да внесат пријавени случаи и мерки што ги преземаат за надминување на предизвиците.

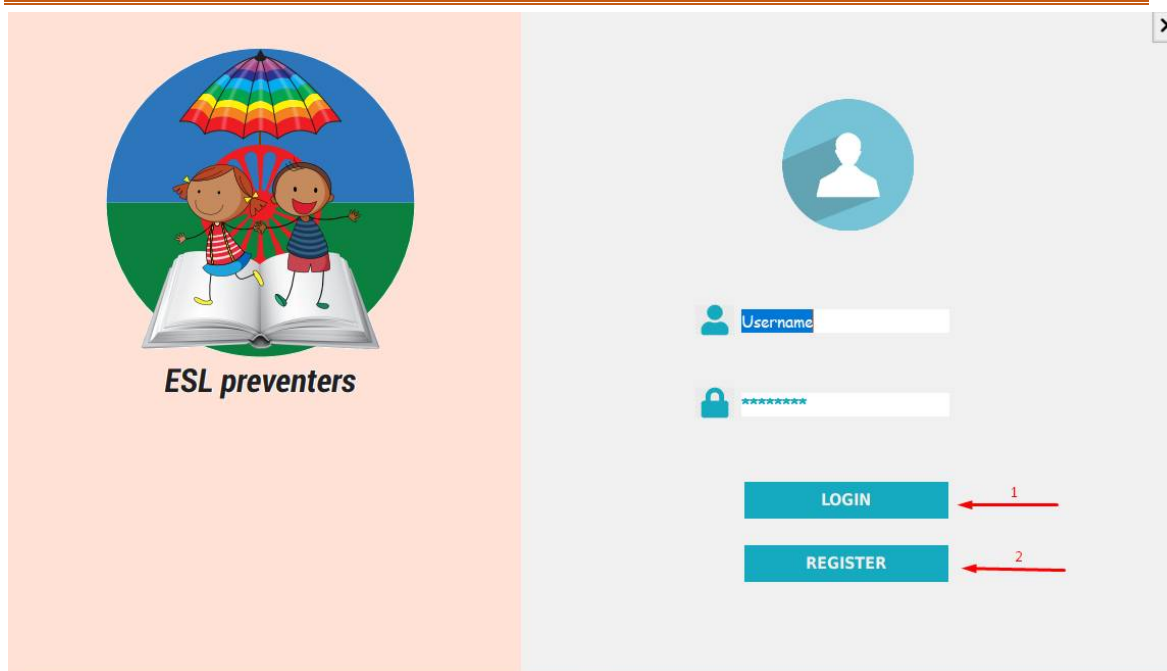
2.2. Инсталација

За да ја добијат и користат апликацијата, корисниците треба да

1. Го преземете инсталаторот на апликацијата (ќе биде достапен за бесплатно преземање од веб-страницата на проектот)
2. Ги следете инструкциите за инсталација
3. Имате пристап до интернет (потребен е Интернет за да добиете пристап до базата на податоци)

2.3. Екран за најава

Кога корисниците ќе ја отворат апликацијата, првото нешто што ќе го видат е екранот за најавување. Ако корисникот (наставникот или одговорниот училишен персонал) веќе има профил, тој/таа може да ги користи неговото/нејзиното корисничко име и лозинка за да се најави и да добие пристап до апликацијата (види слика 1, стрелка 1). Ако корисникот нема профил, тој/таа може да го притисне копчето Регистрирај се и да креира сопствен профил (види слика 1, стрелка 2).

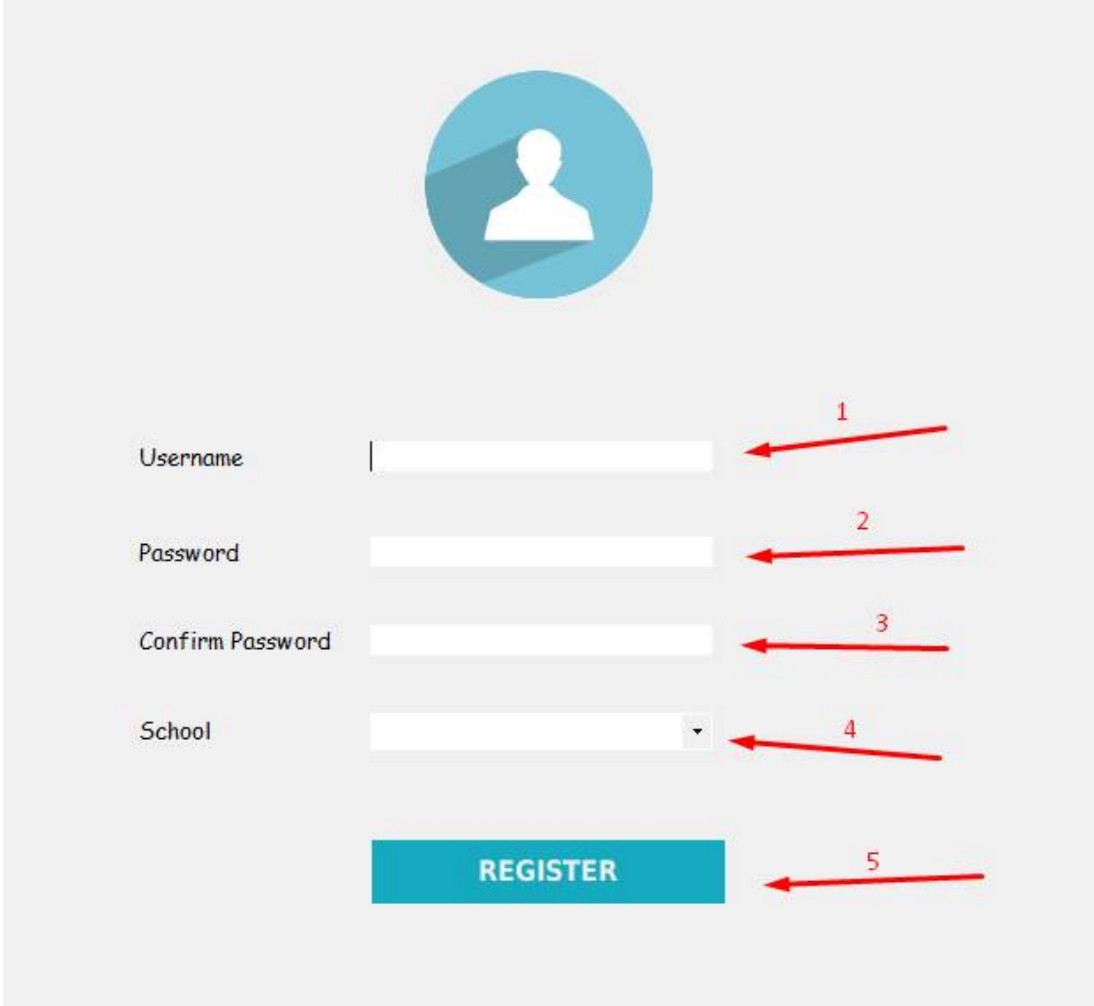

Слика 1

Откако Корисникот ќе кликне на копчето Регистрирај се, тој/таа може да го види формуларот за регистрација. Корисникот треба да го пополни секое поле со соодветни податоци.

1. 1. Корисничко име (слика 2, стрелка 1)
2. 2. Лозинка (слика 2, стрелка 2)
3. 3. Потврдете ја лозинката (слика 2, стрелка 3)
4. 4. Училиште (Ова поле е многу важно, треба да го изберете вашето училиште: Слика 2, стрелка 4)

Откако корисникот ќе ја заврши процедурата за регистрација, тој/таа може да кликнете на копчето Регистрирај се (слика 2, стрелка 5) и ако се е во ред, корисникот ќе добие порака за потврда и софтверот автоматски ќе го врати корисникот назад на екранот за најава (слика 1 од претходната страница).

The image shows a registration form with the following fields and a button:

- Username**: A text input field with a red arrow labeled '1' pointing to it.
- Password**: A text input field with a red arrow labeled '2' pointing to it.
- Confirm Password**: A text input field with a red arrow labeled '3' pointing to it.
- School**: A dropdown menu with a red arrow labeled '4' pointing to it.
- REGISTER**: A blue button with a red arrow labeled '5' pointing to it.

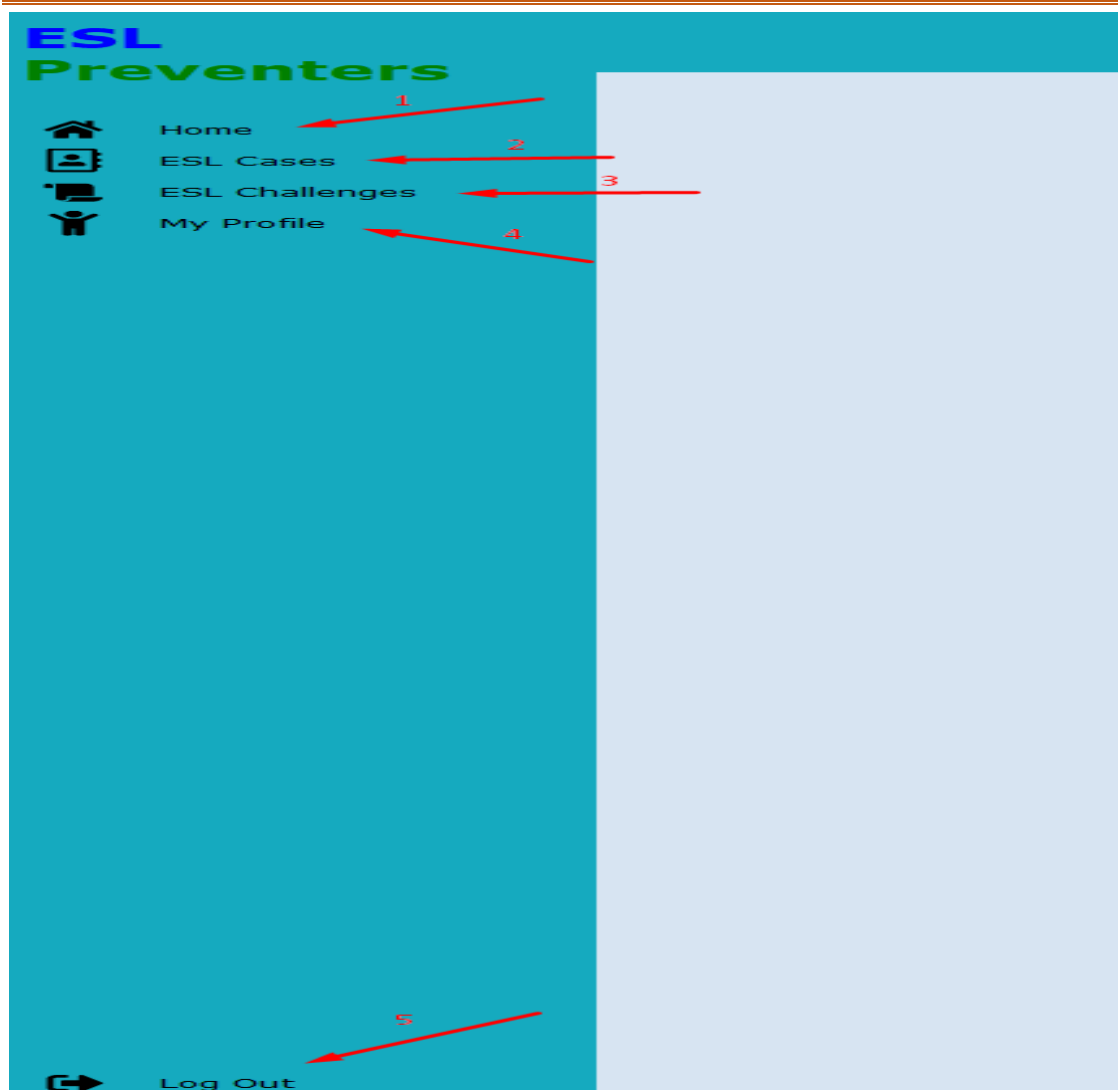
At the top of the form is a circular profile picture placeholder with a white silhouette on a blue background.

Слика 2

2.4. Главно мени

Откако корисникот ќе се најави, на левата страна може да го види главното мени од кое може да се проценат различни делови од апликацијата.

- Дома (Некои општи информации и врска за преземање на главниот документ за РНУ предизвици: Слика 3, стрелка 1)
- Случаи РНУ (слика 3, стрелка 2)
- РНУ предизвици (Општи информации за тешкотиите со кои се соочуваат децата од основно училиште: Слика 3, стрелка 3)
- Мојот профил (слика 3, стрелка 4)
- Одјавување (слика 3, стрелка 5)

Слика 3

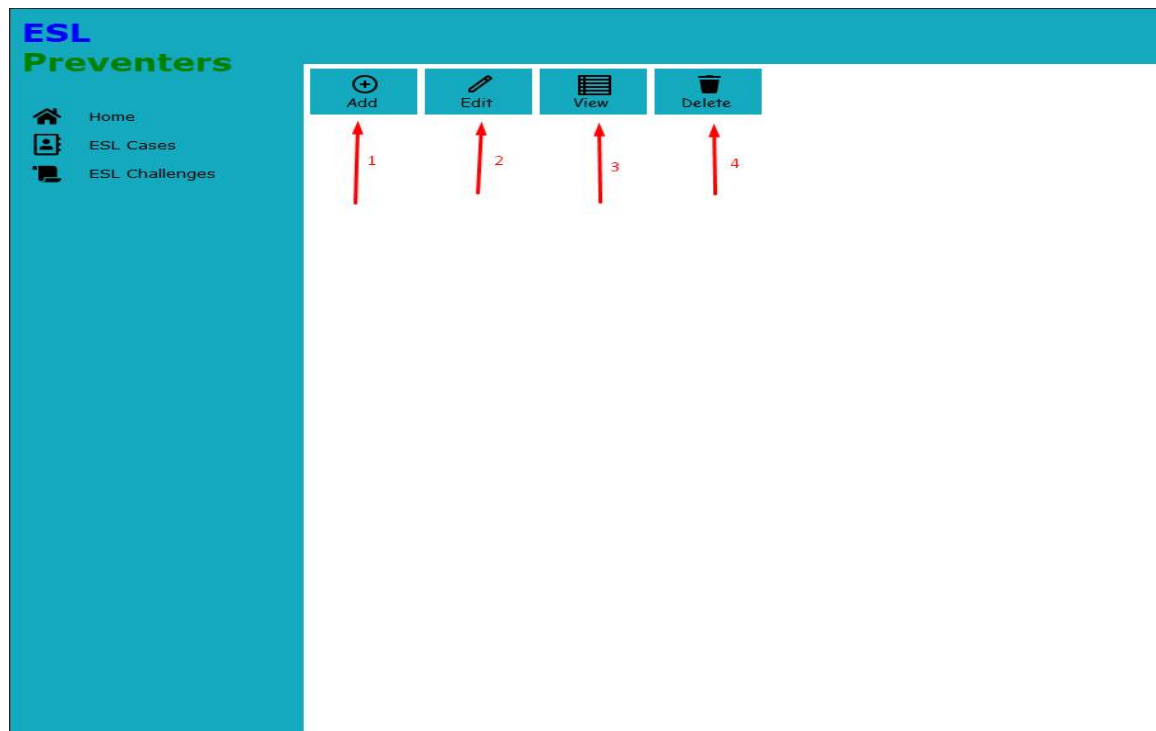
2.5. Дома

Во табулаторот со име Homethere има опција за преземање на општата датотека за РНУ Предизвици каде детално се објаснети сите предизвици со кои се соочуваат учениците од основните училишта.

2.6. РНУ случаи

Табот наречен ESL Cases (РНУ случаи), ќе се користи доколку наставникот извести некој ученик од основно училиште кој се соочува со предизвици и постои можност да го внесе случајот во креираната база на податоци. Дополнително, во базата на податоци наставникот може да постави информации за чекорите што тој/таа ги презел со цел да го реши предизвикот.

Белешките што ќе бидат внесени во базата на податоци може да ги видат и одговорниот училишен персонал (директор и училишен психолог), така што тие исто така можат да придонесат со поддршка во активностите на наставниците.

Слика 4

Додадете форма на случај

За да додаде нов случај, Корисникот треба да го притисне копчето Додај (слика 4, стрелка 1) и ќе се појави формуларот Додај случај.

Корисникот треба да ги пополни полињата со соодветни податоци

1. Име (слика 5, стрелка 1)
2. Презиме (слика 5, стрелка 2)
3. Одделение (слика 5, стрелка 3)
4. Случај (Кликнете на паѓачкото мени за да ги видите сите случаи, слика 5, стрелка 4)
5. Извештај (Корисникот не треба да го пополнува ова поле кога додава нов случај. Корисникот може да го уреди ова подоцна и да го користи ова поле за да го следи напредокот за неговиот/нејзиниот случај, слика 5, стрелка 5)

Откако Корисникот ќе заврши со внесување податоци, тој/таа треба да кликнете на копчето Зачувај (слика 5, стрелка 7) за да заврши зачувувањето на случајот во базата на податоци. За да го затвори формуларот за додавање, корисникот треба да кликне на копчето Затвори (слика 5, стрелка 6)

Слика 5

Уреди ученик

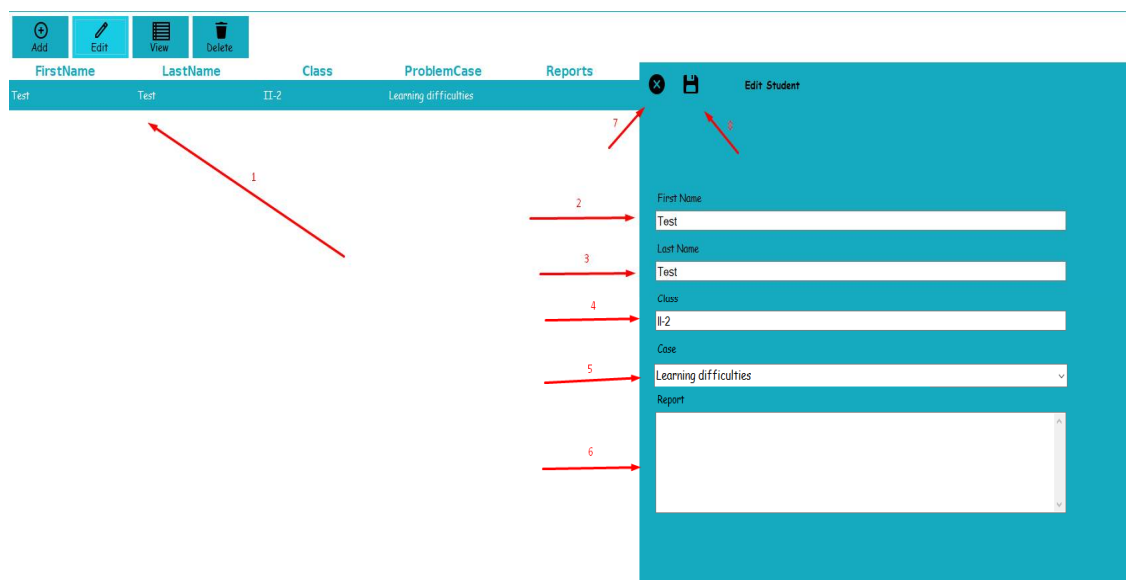
За да се уреди случај, Корисникот треба да го притисне копчето Уреди (слика 4, стрелка 2) и ќе се појави образецот за уредување.

Со избирање на кој случај (слика 6, стрелка 1) Корисникот сака да го уреди, сите полиња автоматски ќе се пополнат со точните податоци.

Уредете ги полињата со соодветните податоци

1. Име (слика 6, стрелка 2)
2. Презиме (слика 6, стрелка 3)
3. Одделение (слика 6, стрелка 4)
4. Случај (Кликнете на паѓачкото мени за да ги видите сите случаи, слика 6, стрелка 5)
5. Извештај (Доколку има напредок во врска со овој случај, можете да започнете со пополнување на ова поле, слика 6, стрелка 6)

Откако ќе завршите, кликнете на копчето Зачувај (слика 6, стрелка 8) за да ги зачувате промените. За да го затворите формуларот за уредување, кликнете на копчето Затвори (слика 6, стрелка 7)

Слика 6

Погледнете го случајот

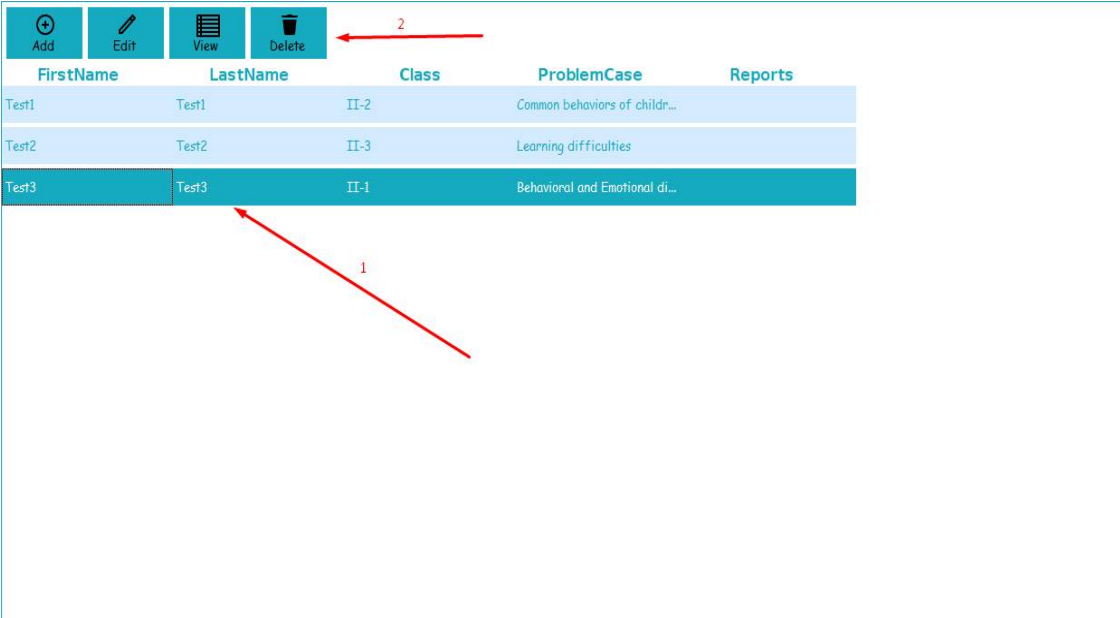
За да ги видите сите случаи, корисникот треба да го притисне копчето View (прикажи) (Слика 4, стрелка 3).

Слика 7

Избриши случај

За да избрише случај, корисникот треба да го притисне копчето View (Прикажи) (слика 4, стрелка 3), потоа да го избере случајот (case) (слика 8, стрелка 1) тој/таа сака да го избрише и да кликнете на копчето delete (Избриши) (слика 8, стрелка 2)

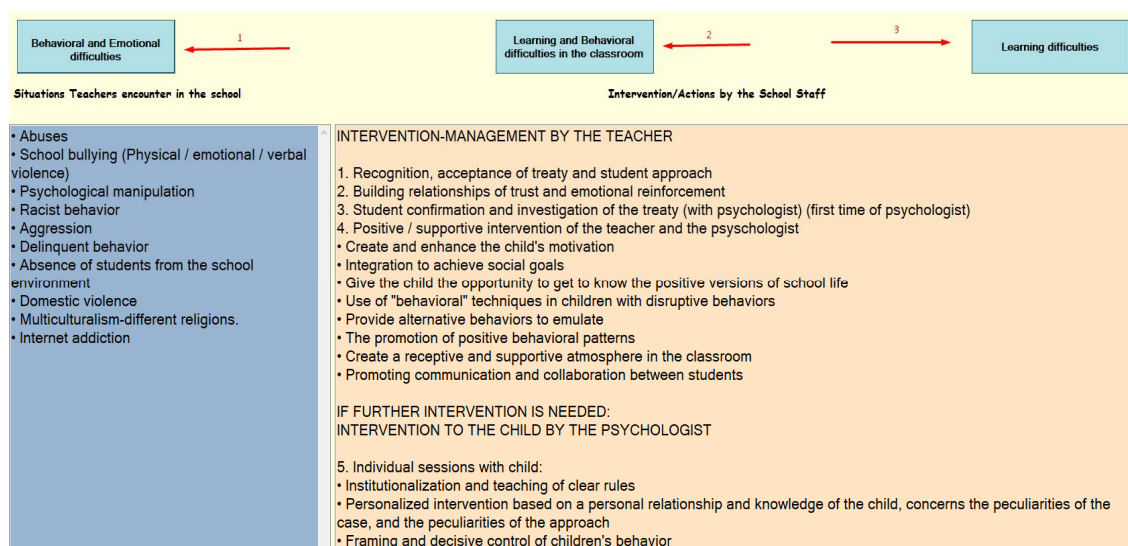
FirstName	LastName	Class	ProblemCase	Reports
Test1	Test1	II-2	Common behaviors of childr...	
Test2	Test2	II-3	Learning difficulties	
Test3	Test3	II-1	Behavioral and Emotional di...	

Слика 8

2.7. ЕСЛ Предизвици

За да се запознаат со сите потешкотии со кои се соочуваат децата на училиште, Корисникот треба да го притисне копчето ESL Challenges (РНУ предизвици) (Слика 3, стрелка 3). Овде, корисникот може да прочита информации за случаите, како и предложена интервенција/мерки што треба да ги преземе.

1. Случај 1: Тешкотии во однесувањето и емоциите (Слика 9, стрелка 1)
2. Случај 2: Тешкотии во учењето и однесувањето во училницата (Слика 9, стрелка 2)
3. Случај 3: Тешкотии во учењето (Слика 9, стрелка 3)

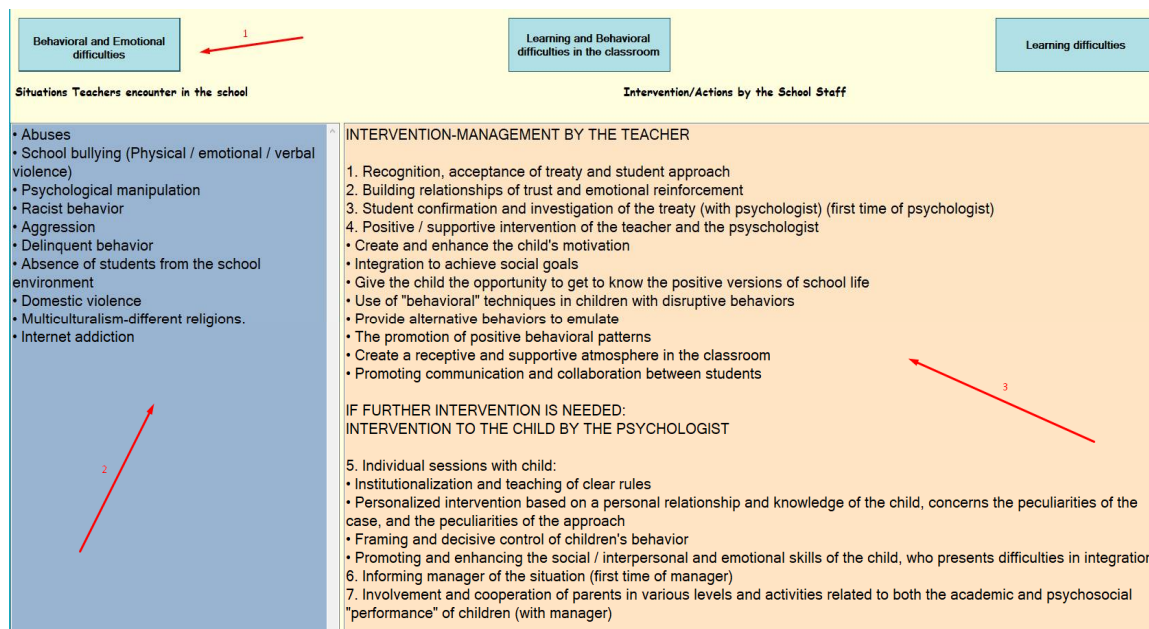

Слика 9

Случај 1

За да добиете повеќе информации за случајот тип 1, корисникот треба да го притисне копчето за тешкотии во однесувањето и емоциите (слика 10, стрелка 1).

1. Од левата страна, корисникот може да чита за ситуациите со кои се среќаваат наставниците во училиште (Слика 10, стрелка 2)
2. Од десната страна, корисникот може да прочита за интервенциите/дејствата што треба да ги преземат наставниците или одговорниот училишен персонал (Слика 10, стрелка 3)

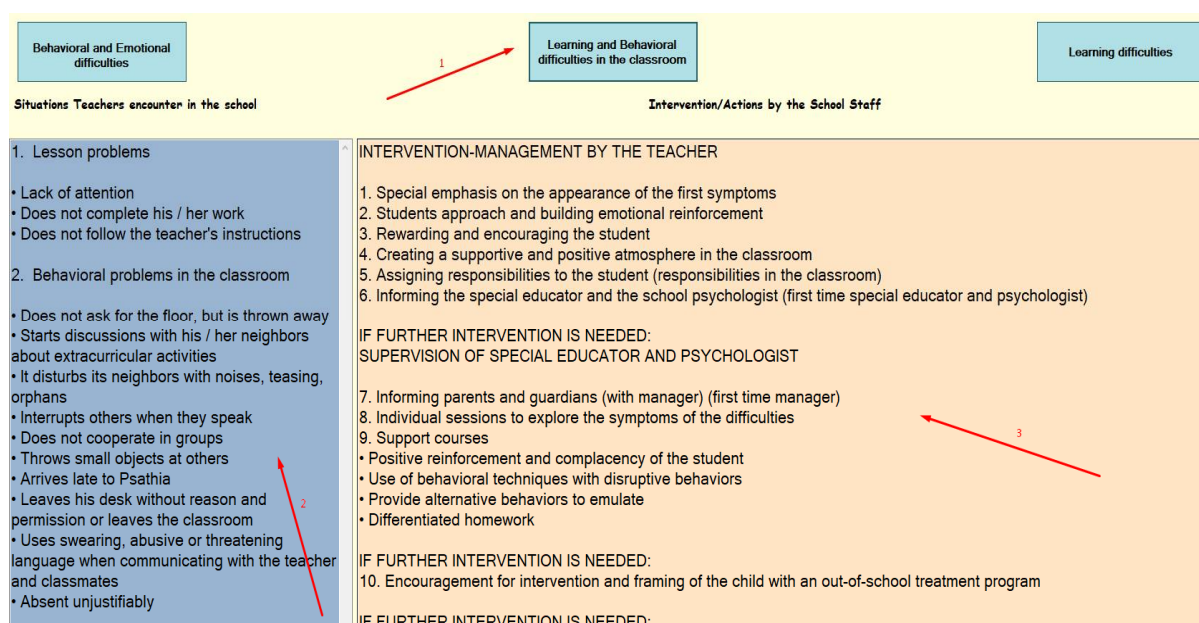

Слика 10

Случај 2

За да добие повеќе информации за случајот тип 2, корисникот треба да го притисне копчето Тешкотии во учењето и однесувањето во училиницата (Слика 11, стрелка 1).

1. Од левата страна, корисникот може да чита за ситуациите со кои се среќаваат наставниците во училиште (Слика 11, стрелка 2)
2. Од десната страна, корисникот може да прочита за интервенциите/дејствата што треба да ги преземат наставниците или одговорниот училишен персонал (Слика 11, стрелка 3)

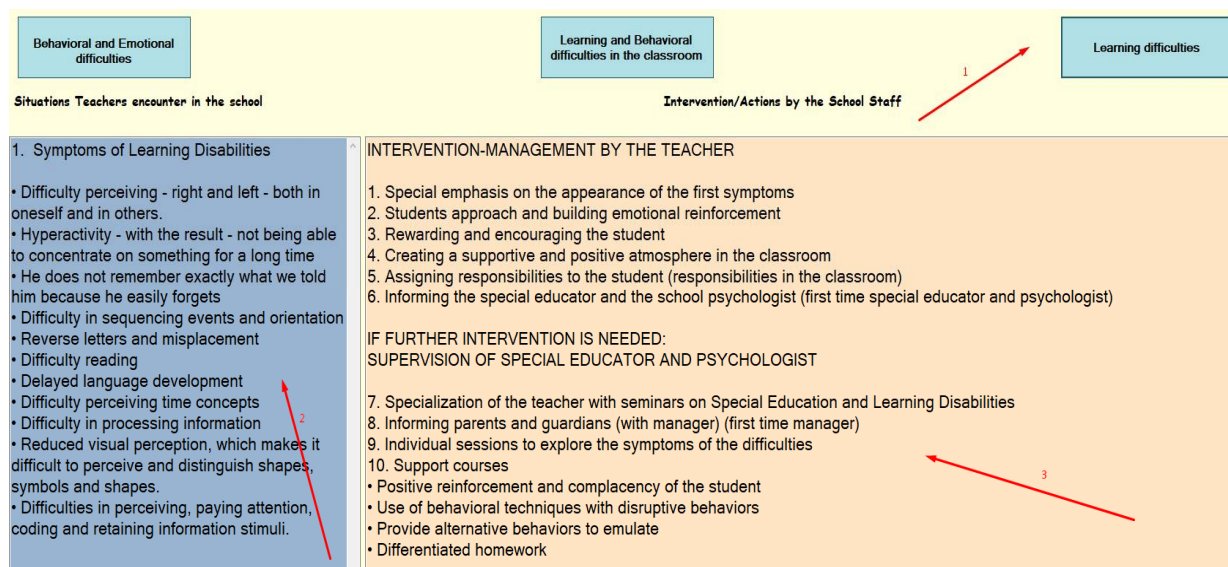

Слика 11

Случај 3

За да добие повеќе информации за случајот тип 3, корисникот треба да го притисне копчето Тешкотии во учењето (слика 12, стрелка 1).

1. Од левата страна, корисникот може да прочита за ситуациите со кои се среќаваат наставниците во училиште (Слика 12, стрелка 2)
2. Од десната страна, корисникот може да прочита за интервенциите/дејствата што треба да ги преземат наставниците или училишниот персонал (Слика 12, стрелка 3)

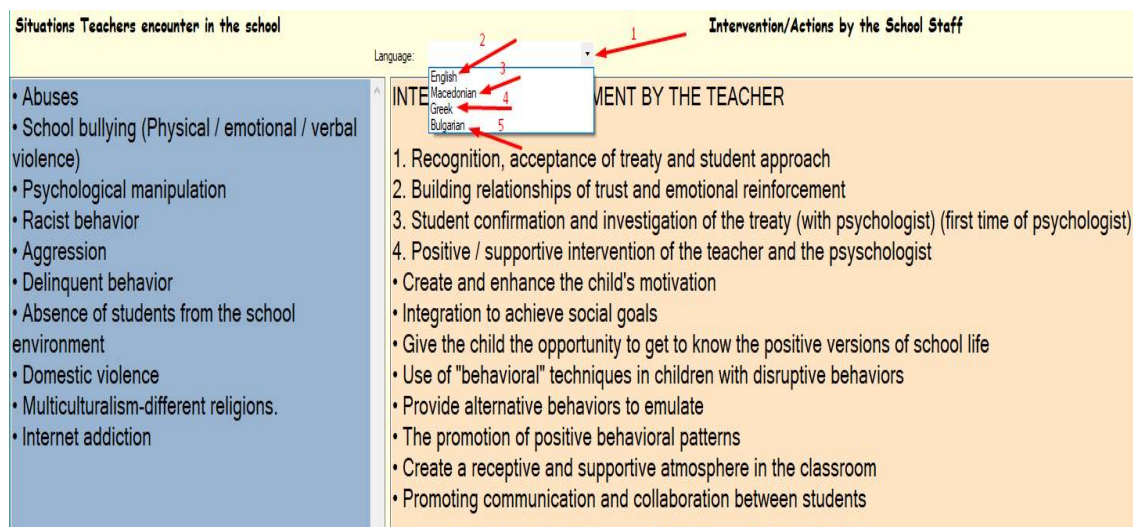
Слика 12

Јазик

За да го сменат јазикот на текстот, корисниците треба да кликнат на списокот со јазици (слика 13, стрелка 1) и да изберат еден од јазиците.

1. Англиски (Слика 13, стрелка 2)
2. Македонски (Слика 13, стрелка 3)
3. Грчки ((Слика 13, стрелка 4)
4. Бугарски (Слика 13, стрелка 5)

Откако ќе се избере претпочитаниот јазик, текстот автоматски ќе се преведе.

Слика 13

3. ПОГЛАВЈЕ III- Насоки за адекватен пристап кон вклучување на учениците Роми и активно вклучување на родителите Роми во образованието на нивните деца

3.1. Вклучување на учениците Роми

Клучни стратегии за поттикнување на социјалната вклученост на учениците Роми во училишната

Клучни стратегии за поттикнување на социјалната вклученост во училишната се оние стратегии кои можат да им помогнат на сите деца во училишната да генерираат знаење на одржлив начин и да промовираат интерактивна и пријатна средина за учење. Интерактивните наставни методи можат да бидат од огромна помош за да им се помогне на учениците од заедницата да развијат интерес за учество во образовниот процес. Употребата на интерактивни методи на настава и учење може да се комбинира со воспоставување меѓуетнички контакт и соработка доколку наставниците се свесни за овие шанси за мешање на групи деца. Придобивките од интерактивните и методологиите насочени кон ученикот се широко признати. Овие методи можат да бидат особено корисни за зајакнување на меѓукултурниот контакт и соработка доколку наставниците организираат соработка во мешани групи деца. Децата ќе научат да работат заедно како поединци и ќе развијат чувство на припадност кон заедницата за учење. Ваквите активности се важни доколку градат позитивна, поддржувачка средина во која децата Роми можат искрено да се изразуваат без страв, и можат да зборуваат за своите идеи и перцепции, да ја потенцираат клучната улога на јазикот во овозможување на децата да се помират со нивниот свет, и развивајќи разбирање за она што го доживуваат и набљудуваат, справување со емоционалните прашања на безбеден и соодветен начин на возраста, им овозможи на децата да разговараат и да разберат ситуации од реалниот живот и да развијат емпатија за другите.

3.2. Вклучување на родители Роми

Градење силни врски помеѓу училиштата и родителите во заедницата

Воспоставувањето силни врски со родителите е суштински дел од поддршката на образованието на учениците од малцинствата. Најуспешни од училиштата кои работат со овие ученици се оние кои негуваат Насоки за наставниците за социјална вклученост на Ромите во училиштата. Таквите училишта обично имаат добри врски со иницијативи на заедницата, центри за учење и локални проекти, вклучувајќи ги и малцинските групи во заедницата. Родителите играат клучна улога во образованието на нивните деца. Тие се клучниот воспитувач на детето и ги познаваат подобро од кој било друг. Има многу истражувачки докази кои покажуваат дека децата се подобри кога постои блиско работно партнерство помеѓу домот и училиштето. Вклучувањето на родителите и нивниот однос со училиштето е од клучно значење за подобрување на посетувањето на училиште и завршувањето на образованието. Оттука, вклученоста на родителите е клучен фактор во постигањата на учениците и тоа е случај кај сите етнички групи. Ако детето има потешкотии на училиште, од суштинско значење е да се развие добра комуникација со родителите и другите клучни лица. Понекогаш проблемите на родителите и децата може да бидат тесно поврзани. Во случај на повратници, напуштањето на нивната матична земја често ги нарушува семејните односи: децата може да ги загубат

родителите или клучните негуватели. Почесто, децата го губат вниманието на своите родители, кои можеби се толку преокупирани со основното преживување и сопствените проблеми што не можат да им го дадат потребното внимание на малите деца. Онаму каде што родителите се емоционално отсутни, важно е да се осигура дека децата добиваат социјална поддршка во и меѓу етничките групи. Почетна точка за поттикнување поголемо вклучување на родителите и заедницата е да се признае дека постојат различни заедници со различни искуства. Поединците од внатре и од различни заедници не треба да се гледаат на начин кој ги означува или стереотипизира како хомогена група. Родителите и децата може да предвидат и да се плашат од искуства на дискриминација. Тие може да се соочат со низа економски, социјални и практични бариери за вклучување во училиштата, како што се недостаток на облека, недостаток на превоз, потреба од детска работа, јазични проблеми и недостаток на материјални ресурси за учество во училишните активности. За многу деца, изолацијата и недостатокот на поддршка се значајни фактори на ризик. Ако децата се соочуваат со тешкотии на училиште, наставниците треба да проверат дали тие и нивните семејства имаат поддршка од групи во заедницата, клубови после училиште, пристап до игротеки и часови по јазик.

- Родителите треба да се сметаат за партнери,
- Родителите треба да бидат поканети да го посетат училиштето и наставниците.
- Поддршката ќе помогне да се изгради доверба меѓу нив и наставниците.
- Посебно внимание треба да се посвети на родителите кои немаат образование или самите се неписмени.
- Доколку е потребно, треба да се организираат услуги за преведување или толкување за да се олесни комуникацијата.

3.2.1. Поттикнување на пристап до образование и посетување на училиште

Детето што го напушта училиштето не е резултат на изолирана одлука во одреден момент, туку е последица на некој процес. Прашањата за нередовно посетување и напуштање бараат сеопфатни училишни упатства и практики, бидејќи тие не можат да се решат од поединечни наставници. Училиштето треба да го нагласи правото на образование за сите деца и да развие кохерентни пристапи за да се спречи напуштање и предвремено напуштање на училиштето. Стратегиите избрани од училишната заедница треба да се имплементираат во планот за развој на училиштето и да им бидат доставени на сите наставници.

Во случај тимот за спречување на осипување треба да води разговор со родител или со дете кое го напуштило училиштето, мора да се следат следните чекори:

1. Идентификувајте го случајот,
2. Подгответе прашања за разговор,
3. Утврди заклучоци,
4. Предложете решение и разговарајте за понатамошните чекори со колегите

Најдете наставници кои поединечно или во група ќе одат напред како волонтери за да комуницираат со родители чии деца не одат редовно на училиште. Овие состаноци може да се одржуваат во училиште или во домовите, а нивната цел е да ги информираат родителите за важноста на образованието на нивните деца и да ги охрабрат да ги вратат своите деца на училиште. Покрај состаноци со родители, тие исто така можат да организираат состаноци со ученици кои го напуштиле училиштето, кои обично се принудени да го прават тоа поради социо-економската ситуација, која понекогаш се случува првично да ја иницираат самите родители.

5. соработка на наставниците со училишен посредник: тоа ќе има влијание во надминување на многу тешка економска состојба на ученик кој го напуштил. Може да се започне со собирање облека и други потребни предмети за да му се помогне на ученикот кој има потреба.

6. Семинари за соработка и развој на училишта за наставници за социјална инклузија на ученици Роми во училиштата

- Обратете се до училишниот посредник за повторно воспоставување на комуникација со семејството
- Организирајте настани и активности на кои сакаат да присуствуваат и оние деца кои го напуштиле училиштето
- Организирајте состаноци со родители на кои родителите на децата кои сè уште одат на училиште можат да ги охрабрат оние чии деца се откажале да ги вратат на училиште
- Планирајте активности за следење за оние кои заминале и за оние кои се враќаат

Соработката со медијаторите, центрите за учење и надворешните партнери не може самостојно да го совлада предизвикот да се одговори на социјалните и образовните потреби на децата Роми. Важно е училиштата да развијат добри врски со организациите на заедницата во нивниот локалитет. Ако училиштето сака да го подобри вклучувањето на родителите од заедницата во неговите активности, може да побара од релевантните групи на заедницата да одговорат на предлозите на училиштето. Колку повеќе засегнати страни се вклучени во процесот на општествено подобрување, толку поефективно постојните практики можат да се оценуваат, модифицираат и дисеминираат. Постојат многу невладини организации, меѓународни услуги за поддршка и услуги понудени од локалните и националните власти кои можат да ги надополнат напорите на училиштата.

Училиштата и наставниците би имале корист од мрежите за поддршка, како што се:

- училишни медијатори
- Поддршка на центарот за учење;
- Дополнителна настава за јазици, културно-образовни активности, спорт;
- Младински активности;
- Женски групи;
 - Локални културни настани и екскурзии;
- спортски настани;

3.2.2. Училишни посредници

Образовните медијатори имаат за цел да го зголемат пристапот до образование за учениците од ромските заедници. Тие главно се сместени во училиштата и се во постојан контакт со семејствата на учениците. Медијаторите обично се многу добро информирани за состојбата на секое семејство во соседството во кое работат и за децата во училиште. Главните задачи на медијаторите се:

- Обезбедете запишување на учениците во училиште
- Медијација меѓу семејствата, училиштата и општинските администрации
- Спречување на прекин на нивното посетување на училиште
- Поддршка на учениците за надминување на индивидуалните проблеми со кои може да се соочат во врска со нивното школување

3.2.3. Училиштата треба да подготват Список за проверка за да соберат информации за новодојденото дете

- Како се именува детето од родителите и пријателите?
- Какви јазични компетенции има детето и кое е неговото ниво на познавање на секој јазик (разбирање, зборување, пишување)?
- Која е религијата на детето, како се практикува и дали тоа има некакви импликации за планирањето на училиштето и училницата?
- Дали има некакви културни практики кои би можеле да влијаат на интеракцијата во училницата? Дали има дејствија кои се сметаат за несоодветни или груби во домашната култура на детето, но кои можеби не ги навредуваат членовите на доминантната етничка група или обратно?
- Кои елементи од потеклото на детето претставуваат вредни средства и може да се користат за понатамошно учење (на пр. воннаставни активности; способност за свирење на музички инструмент, посетени места, ИКТ вештини, итн)

АНЕКС I- НАСОКИ СО ПРЕДЛОЖЕНИ ПРОАКТИВНИ МЕРКИ ЗА СООЧУВАЊЕ СО ПРЕДИЗВИЦИТЕ НА ДИСКРИМИНАЦИЈА, СЕГРЕГАЦИЈА, МАЛТРЕТИРАЊЕ И РАСИЗАМ

КАКО СЕ ДЕФИНИРА РАСНАТА ДИСКРИМИНАЦИЈА?

Расна дискриминација е секое однесување кое го третира ученикот различно и неповолно поради расата, бојата, потеклото, националното потекло на ученикот, личните карактеристики поврзани со расата (како текстурата на косата или носењето коса во природни или заштитни стилови) или поврзаноста со лице од одредена раса или боја. Расната дискриминација вклучува секое негирање на еднакви образовни можности врз основа на раса. Расната дискриминација во училиште може да има многу форми. Тоа може да вклучува расистички коментари, расистичко однесување или цели училишни политики и практики кои го продолжуваат расизмот или дозволуваат тој да продолжи. Расизмот не се случува изолирано. Тоа влијае и им штети на училишните заедници како целина, дури и кога тоа се случува меѓу учениците. Некои примери вклучуваат:

- ♣ Квалификуваните студенти се оневозможени да влезат во училиште или класа поради расни дискриминаторски причини - на пр., училишните службеници ги потценуваат академските способности на ученикот поради нивната раса, боја на кожа, национално потекло, вештини на англиски јазик или статус на имиграција.
- ♣ На учениците им се оневозможени можностите во училиште, во воннаставни програми или за стипендии поради нивната раса, боја на кожа, национално потекло или статус на имиграција.
- ♣ Соучениците малтретираат врсници врз основа на раса, потекло или национално потекло.
- ♣ Училишните службеници создаваат клима каде што учениците се третираат со непочитување или непријателство поради нивната раса, потекло, национално потекло или статус на имиграција.
- ♣ Во училиште, црните ученици и другите ученици во боја се дисциплинирани почесто и построго, во споредба со белите врсници кои исто толку често се однесуваат на истото однесување.

КОЕ Е ПРАВОТО ДА БИДЕТЕ ОСЛОБОДНИ ОД РАСНО ВОЗНЕМИРУВАЊЕ ВО УЧИЛИШТЕ?

Учениците имаат право да бидат ослободени од вознемирување врз основа на раса. Училиштето има должност да ги заштити учениците од расна дискриминација. Ако ве малтретираат врз основа на раса, боја на кожа, национално потекло или статус на имиграција, треба:

- o Чувајте забелешки за себе кога и како сте малтретирани и од кого;
- o Кажете му на возрасен во училиштето – како наставник, директор или советник – за тоа;
- o Пријавете го вознемирувањето во писмена форма до директорот или началникот, користејќи кој било процес што може да го има училиштето, како што е формуларот за жалба преку Интернет;
- o Поплаки до надворешни агенции,
- o Информирајте го вашето училиште во писмена форма доколку тие не преземат нешто.

ЗНАЦИ НА НАСИЛСТВО

Никој не треба да трпи малтретирање. Тоа може да ги натера луѓето да се чувствуваат небезбедно на училиште и мизерно кога ќе се вратат дома.

Следното ќе ве опреми со вештини за да забележите различни знаци на малтретирање и некои од симптомите кои би можеле да произлезат од ова.

Емоционални и бихејвиорални знаци на малтретирање

- • Промени во шемите на спиење
- • Промени во редот на исхрана
- • Чести солзи или лутина
- • Промени во расположението
- • Се чувствува лошо наутро
- • Станува повлечен или почнува да пелтечи
- • Станува агресивен и неразумен
- • Одбива да зборува за тоа што не е во ред
- • Почнува да ги таргетира браќата и сестрите
- • Постојано „губи“ пари или почнува да краде.

Физички знаци на малтретирање

- • Има необјаснети модринки, исеченици, гребаници
- • Доаѓа дома со исчезнати или оштетени предмети или облека
- • Доаѓа дома гладен.

Училишни знаци на малтретирање

- • Не сака да оди на училиште
- • Го менуваат својот пат до училиште или се плашат да одат до училиште
- • Не сака да оди на училиште во автобус/трамвај/воз
- • Училишните оценки почнуваат да паѓаат.

Други знаци на малтретирање

Понекогаш силециството со знаци може да биде многу поскриено. Тие можат да вклучат:

- Често сами или исклучени од пријателските групи на училиште
- Честа цел за задевање, имитирање или потсмев на училиште
- Не може да зборува на час и изгледа несигурно или исплашено.

УПРАВУВАЊЕ СО ИНЦИДЕНТИ НА НАСИЛСТВО

Универзалните напори за подобрување на социјалните вештини, ставови и однесување на сите ученици може да се спроведат преку наставни програми и педагошки пристапи кои вклучуваат настава за социјални вештини и групирања кои поттикнуваат позитивни интеракции меѓу учениците, инклузивност и прифаќање.

Овие пристапи вклучуваат зголемен фокус на односите, ангажманот и позитивното управување во училищата и однесувањето. Нивната намера е да произведат училишни култури каде што малтретирањето е помалку веројатно да напредува.

Целните пристапи се фокусираат конкретно на учениците кои се вклучени во инциденти со малтретирање, било како сторител или цел, давајќи специјализиран третман.

Пристапите се комплементарни: универзалните пристапи кога се применуваат постојано и упорно имаат тенденција да доведат до помалку случаи на малтретирање кои бараат специјализирана интервенција.

Управувањето со инцидентите со малтретирање ќе зависи од пристапот на поединечното училиште кон однесувањето на учениците. Најефективните методи на управување се ненепријателски и неказниви, а најкорисен пристап кон дисциплината на учениците е како алатка за учење наместо како казнена направа. Природно, многу сериозни инциденти ќе предизвикаат одговор во согласност со барањата на одделот, јурисдикцијата или одборот.

Клучни чекори

- На сите наставници им требаат вештини за да препознаат и да одговорат на ситуациите на малтретирање, а наставниците кои не се чувствуваат сигурни дека ги имаат вештините да се справат со ситуација на малтретирање ќе бараат професионални активности за учење
- Осигурете се дека политиките бараат сите наставници да прифатат дека се одговорни за малтретирањето во училиштето, дури и ако тие не предаваат или се директно одговорни за вклучените ученици
- Осигурајте се дека сите наставници се запознаени со општоприфатената дефиниција за малтретирање во училиштето
- Пристапот што го користат наставниците ќе зависи од политиките и упатствата за спроведување на нивното конкретно училиште. Наставниците треба да бидат запознаени со одредени пристапи, како што се:
 - Традиционалниот дисциплински пристап
 - Зајакнување на целта на малтретирање

- Медијација
- Ресторативна правда
- Методот на група за поддршка
- Методот на заедничка грижаConcern

Совети

- Обезбедете сигурни можности за учениците да ги откријат инцидентите на малтретирање
- Погрижете се тие редовно да се следат (дневно)
- Обезбедете одговори да бидат обезбедени од член на персоналот кој има соодветна обука и кој е во позиција ефикасно да одговори на ситуацијата
- Учениците треба да знаат дека ќе бидат слушани на начин на поддршка (некои училишта им дозволуваат на учениците да идентификуваат одредени наставници со кои се подготвени да разговараат).

СЕГРЕГАЦИЈА

Што значи сегрегација? - чин или практика на сегрегација; издвојување или одвојување на луѓето или нештата од другите или од главното тело или група: родова сегрегација во некои фундаменталистички религии. институционално одвојување на етничка, расна, верска или друга малцинска група од доминантното мнозинство.

СТРАТЕГИИ ЗА СРЕДБА НА СЕГРЕГАЦИЈАТА

Голем дел од сегрегацијата, без разлика дали станува збор за училишта или населби, потекнува од историјата на дискриминаторски политики. На пример, црвените линии, практиката на одбивање заеми на обоените луѓе кои се обидуваат да купат домови во населбите претежно бели, спречи многу обоени семејства да се преселат во области со добро финансирани училишта.

Надминувањето на таквите наследства се покажа како болно бавен процес. Сепак, некои лидери во образованието укажуваат на решенија кои можат да помогнат во решавањето на проблемите на нееднаквоста, дури и ако не можат да ги променат моделите на сегрегирани домување. Еве неколку иницијативи за зајакнување на интеграцијата во училиштата, вклучително и:

- Решавање на потребите за транспорт
- Изградба на училишта користејќи модел на упис од 50-50 врз основа на семејниот приход
- Прецртување линии на зоната за присуство или нивно целосно отстранување
- Додавање специјализирани академски програми за поттикнување на уписот

Покрај овие решенија, воспитувачите можат да користат стратегии во училницата за да помогнат во неутрализирањето на негативните ефекти од сегрегацијата. Иако јавната политика

и системскиот расизам предизвикаа сегрегација, „културно релевантните наставни практики, обуката на наставниците и стратешката употреба на технологијата би можеле да ни помогнат да ги надминеме бариерите што ги претставуваат нашите соседства за десегрегација.”

Некои идеи за неутрализирање на ефектите од сегрегацијата во училищата се:

Стратегиско користење на технологијата: Користете го интернетот и платформите за состаноци како Зумирање во училищата за да се поврзете со училиштата низ градот и земјата. Додека ги поучувате учениците, на пример, поврзете се со други училиници за да ги истражите разликите и сличностите за она што се учи. Продолжете со дискусии во кои се истражуваат различните перспективи на темата и како да се дискутираат идеите со оние кои имаат спротивставени гледишта.

- **Фокусирајте ги прашањата и активностите на светот:** наместо да се потпирате на учебниците за да ја насочите активноста, поттикнете го ангажманот на учениците со истражување на теми релевантни надвор од ѕидовите на училищата и истражување на прашања кои учениците ги сметаат за значајни.
- **Воспоставете култура на коучинг во училиштата:** На наставниците им треба охрабрување и повратна информација за да ја подобрат нивната наставна практика. Коучингот може да го понуди ова, а на наставниците може да им даде шанса да разговараат за нивните размислувања и да ги откријат сопствените расни предрасуди што може да го попречат активирањето на потенцијалот на сите нивни ученици.
- **трансформирање на образованието преку лидерство**

Справувањето со предизвиците како сегрегацијата во училищата бара добро подготвени лидери. За да се осигура дека сите ученици имаат пристап до училиштата каде што можат да растат и да напредуваат, едукаторите мора да знаат како да го нарушат статус квото со креативни решенија за проблемите и нееднаквостите.

КОРИСНИ ВЕБ СТРАНИ

- ☞ Советот на Европа: www.coe.int.

- ☞ Директорат за млади и спорт, Совет на Европа: www.coe.int/youth
- ☞ Овозможување образовна мрежа: www.eenet.org.uk
- ☞ Проект за право на образование: www.right-to-education.org
- ☞ УНЕСКО: portal.unesco.org/education
- ☞ „Сите различни - сите еднакви “: <http://alldifferent-allegal.info>
- ☞ КГЕ на Високиот комесаријат на ОН за човечки ресурси: www.ohchr.org/english/
- ☞ Библиотека на Европскиот центар Вергеланд: <http://www.theewc.org/library/>
- ☞ Ромски образовен фонд: <http://www.romaeducationfund.hu/>
- ☞ Интернет порталот Building Resilience:
www.education.vic.gov.au/Documents/about/department/resiliencelitreview.pdf
- ☞ Ромски портал на Европската комисија: <http://ec.europa.eu/roma>
- ☞ УНЕСКО, образование за мир и човекови права: www.portal.unesco.org/education

Би сакале да изразиме благодарност до

Национална Агенција за Европски Образовни Програми и Мобилност

Проектни Партнери

НО АВЕНА, Кочани

ОУ Малина Попиванова, Кочани

НО ЕМА, Сливен

ОУ Панајот Хитов, Сливен

НО АИД, Лариса

4-то училиште во Тирнаву, Тирнаву